Масса а мехкашкара пролетараш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областен комитета а Грозненски горкома а, Нохч-ГIалгIай АССР-а оргкомитета а Грозненски къахьегамхой депутатий Совета а орган

Шоатта 8 март 1958 шу
№ 20 (2186)
Мах 20 кеп.

Моаршал хилда советски кхалнаха!

... „Кхалсаг ший лоIамах йоацача хьал тIа оттаеш хиннача законех хьаьэца хIама дисадац Советски республике".

В. И. ЛЕНИН

Хоржамий кампанен лоархIам бола этап

СССР-а Лакхехьарча Совете хоржамаш ду ди гарга гIерт. Укх деношка ерригача республике гIолла СССР-еи Нохч-ГIалгIай АССР-еи Лакхехьарча Советe депутаталла бахийта оттабаьча кандидаташца вIашагIбетталу хоржархой. Цу вIашагIбеттабаларо бIарга байташ хьахьокх коммунистийи парте боацарийи халкъа блока Iалаьмате боккха низ. Коммунистически партенеи Советски паччахьалкхеннеи гонахьа болхлой, колхозхой, интеллигенци, берригa къахьегамхой айхха кхотабалар.

Депутаталла бахийта оттабаьча кандидаташца харжархой вIашагIбетталуш йола хоржамел хьалха хула собранеш ю дукха ха йоацаш хиннача ССКП ЦК-а Пленума «ДIахо а колхозни строй дегIаярахи машинно-тракторни станцеш эргаяхарахи» баьча соцамга колхозий ахархой а деррига советски халкъ а чIоагIа хьожаш а бувцаш а долча хана. Собранешка шоаш къамаьл деш харжархоша йоах, Коммунистически партес де белгал даьха гIулакхаш чакхдахар социалистически юрта боахам дегIа боалабе аьнна боаккха къаьстта лоархIаме а боккха а гIа хургба.

Депутаталла бахийта оттабаьча кандидаташа харжархошта хьалхашка шоаш къамаьлаш деш, шоай декхар лерхI, партес хьалхле а лелаеш, вай халкъо коммунизм хьалъеш, дерригача дунен тIа машар лорабе а чIоагIбе а лоаттабеча къовсаме даьхача толамех, Советски Союза паччахьалкхен лакхехьарча органе хьалха дIадаха хоржамаш деш партес оттадаь хинна декхараш мишта кхоачашдир дувцар.

ДIадаха хоржамаш хинначул тIехьагIа даха диъ шу коммунизм хьалъеш, Коммунистически партени советски правительствани ленински политика чакхйоаккхаш Iалаьмате доккхий гIулакхаш карагIдаьнна шераш дар.

ЧIоагIа тешавеш дика аьннад цунах исторически програмни документа тIа — ССКП Центральни Комитето берригача харжархошка даьча Кхайкарала тIа. Цу тIа оттадаьд халкъа боахама деррига доакъош, Iилма, культура дегIайоалаяра, халкъа вахара хьал дIахо а лакхдара керда, кхы а доаккхагIа дола декхараш.

Советски халкъа хьалах а из тоадаларах а, дегIаухаш латта цун материальни а культурни а хьашташ кхоачашдарах йоакхо еш хургба дIахойодача хана а Коммунистически партеси Советски правительствоси беча балха лостам. Цуна лоархI вай партес ший кертера декхар, Сийлахь-воккхача Ленина васкеташ кхоачашде ше беча берригача балха чулоацам, — йоах ССКП ЦК-а кхайкарала тIа.

ДIадахача а хоржамашка санна, укх хоржамий кампане а парте боацача болхлошца, ахархошца, интеллигенцеца айхха цхьоагIо, блок йолаш, профессиональни союзашца, комсомолаца, кхыча общественни организацешца, къахьегамхой обществашца цхьана я коммунистически парти. Нохч-ГIалгIай АССР-агара СССР-а Лакхехьарча Советe депутаталла бахийта коммунистийи парте боацарийи блоко овттабаьча кандидатех окружной хоржамий комиссеша яьча регистрацен итогаша дика дувц цунах.

Союза Совета депутаталла бахийта кандидаталла дIаязбаьб: Ленински хоржамий округе гIолла — ССКП Нохч-ГIалгIай обкома хьалхара секретарь А. И. Яковлев, Орджоникидзевски хоржамий округе гIолла — ШаьаларчавворхI шера дешара школан директор С. Я. Езиева.

Къамий Совете депутаталла бахийта дIаязбаьб: Ленински хоржамий округе гIолла — «Красни молот» завода слесарь И. Г. Гусев, Сталински хоржамий округе гIолла — Грознерча крекинг-завода оператор А. А. Абубакаров, Орджоникидзевски хоржамий округе гIолла — ССКП обкома секретарь О. А. Чахкиев, Старопромысловски хоржамий округе гIолла старогрозненски бурув деттача конторан бурув тохара мастер. С. Е. Слесарев, Курчалоевски хоржамий округе гIолла — Курчалоевски МТС тракторни бригадан бригадир А. Хамзатов, Малгобекски хоржамий округе гIолла—«Ингушски» совхоза доярка Э. А. Гогиева, Наурски хоржамий округе гIолла — Наурски винсовхоза йоккхагIа йола агроном А. И. Пензурова, Гудермесски хоржамий округе гIолла — РСФСР-а Министрий Советерча советски контрола Комиссен председатель И. П. Скулков, Сунженски хоржамий округе гIолла — ССКП Сунженски райкома секретарь Б. С. Чадов, Урус-Мартановски хоржамий округе гIолла — НГIАССР оргкомитета председатель М. Г. Гайрбеков, Шалински хоржамий округе гIолла — Веденски района Фрунзе цIерахча колхоза председатель З. А. Гунаев.

Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Советe депутаталла бахийта овттабаьча 116 кандидатах йоагIаш йолча хоржамий комиссеша дIаязбаьб — 28 процент парте боацараш, 27 процент кхалнах, 29 процент болхлой, 15 процент колхозхой, 44 процент нохчийи гIалгIайи.

СССР-а Лакхехьарча Советеи Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Советеи хоржамаш дара кампани кердача, лоархIамерча этапе яьннай, — коммунистийи парте боацарийи блоко депутаталла бахийта кандидаташ харжа шерра еш агитаци я. Депутаталла бахийта оттабаь кандидаташ балхаш деш ба къаьсткъаьстача участкашка, бакъда цар массане дер цхьа гIулакх да — вай мехка коммунизм котъяккха лоаттабу къовсам. ХIанзара декхар да харжархошта кандидатий биографеш, цар къахьегам а общественни болх а дIабовзийтар.

Коммунистийи парте боацарийи блока кандидатех наха юкъе агитаци еш дика дакъа лаца тIахьийха ба доверенни нах, дукхача эзарнех латта агитаторий деррига эскар, еррига партийни, комсомольски, профсоюзни, кхыйола общественни организацеш. Агитаци ярна пайда эцаш хила еза харжархошта юкъе беча политически балха дуккха тайпа йола формаш собранеш, митингаш, группаш йолаши къаьсткъаьстаи ю беседаш, масса долча тайпара газеташ, радио.

Депутаталла бахийта оттабаьча кандидатий гIулакхаш, Даьхенна а халкъа а хьалхашка царна карагIдаьннараш дувцаш наха юкъе шерра болх дIабахьаро кхы а чIоагIа гарга озаргба, кхоачарагIа бергба, кандидаташ харжархошта. Цунца цхьана коммунистийи парте боацарийи блока кандидатех еча агитацес кхы а чIоагIагIа кхотаберга дуккха бола къахьегамхой Коммунистически партенеи Советски правительствонеи гонахьа.

Шоай кандидаташца вIашагIбетталуш, харжархоша царна тIадул массане юкъара цхьа гIулакх: партеси правительствоси мехка хьалхашка оттадаь доккхий декхараш кхоачашде чIоаггIа, бокъонца, дика къовсам лоаттабар. Цу гIулакхаца бархI ди даьлча — 1958 шера 16 марте — вай республикан къахьегамхоша СССР-а Лакхехьарча Советеи Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Советеи хоржамаш дергда.

Шеко яц, вай республикан массаболча харжархоша Коммунистически партен тIахьехаманна коммунистийи парте боацарийи блока кандидаташта дог раьза а долаш кхадж тассарца жоп лургхиларах.

Коммунистийи парте боацарийи блока кхадж тоссаш, вай кхадж тоссаргба Коммунистически партен ленински политикана — вай мехка коммунистически общество коталонца хьалъяра политикана.

Коммунистийи парте боацарийи блока кхадж тоссаш, вай кхадж тоссаргба Коммунистически партес де лерхIа доккхий гIулакхаш чакхдаха, воай Даьхен экономически а оборонан а низ чIоагIбарна, из тоаярна, халкъа вахара хьал дIахо а тоадеш айдарна, советски наьха ираз долча вахар духьа, дерригача дунен тIа машар чIоагIбар духьа.

Кхалнахага-болхлошка, колхозницашка, Iилман, техникан, просвещенен, литературан, искусствон, унахцIено лораяра деятелашка, берригача советски кхалнахага

Дукха деза кхалнах, къовсаме къахьегаме а тха новкъостий, тха сийдола ноанойи, доттагIийи, йижарийи! Коммунистически партен Центральни Комитето дIайха моаршал хоатт шуга Дунен халкъашта юкъера кхалнаьха ди 8-гIа март — дерригача дунен къахьегача кхалнаьха цхьа барт хилара ди дездарца!

Укх шера Дунен халкъашта юкъера кхалнаьха ди вай мехка дезду СССР-а Лакхехьарча Советe дерригача халкъан хоржамаш хиларна хьалхарча деношка. Советски нах цу денна духьал болх коммунизм хьалъяра дерригача доакъошка керда тIехдика къахьегама гIулакхашцеи, толамашцеи, коталонашцеи. Вай дерригача халкъаца цхьана паччахьалкхен Iаьдала Лакхехьара органе хоржамаш дарга боагIача тайпара накъа баха кийчлуш ба вай сийдола кхалнах а.

Советски кхалсаг доаккхал деш я Советски Iаьдала шерашка ший вахаяа чухь къахьегаме овлан тIара хиннача хувцамех. Капитализм йолча хьал тIа лоала латташ, боадо йолаш, Iоаткъама кIала лаьтта вай мехкара кхалсаг Сийлахь-йоккха Октябрьски революци хиларах йиза бокъо йола ший яхара да я, социалистически строян дерригача рузкъай даькъе я.

Советски Iаьдала шоллагIча шера дунен тIа эггара хьалхара социалистически паччахьалкхе хьаьча сийлахь-воккхача баьччас В. И. Ленина яьхад, «кхалсаг ший лоIамах йоацача хьал тIа оттаеш хиннача законех хьаэца хIама дисадац Советски республике». Октябрьски революцес, кхалсага елар гражданинеи сагеи мел йола бокъонаш. Кхалсага кхычарна нийсса бокъо хилар, вай общественни вахара юкъера лоархIамера цун моттиг социалистически демократен — дунен тIа эггара дикагIа йолча демократен-белгалдоалаш долча гIулакхех цаI а да, цох дIакъаста йиш йоаца дакъа а да.

Коммунистически партеси Советски правительствоси массаза а кIаьд ца луш йоакхо яьй, хIанз а ю, миллионаш бола кхалнах общественно - политически балха, паччахьалкхен а производствон а доал дарна, дикагIча социалистически культурана юкъе оза. Советски строян хана гуча а яьлар, тоа а елар вай кхалнаьха белгалъяьнна йола таланташ, геттара дика йола организаторски говзалаш.

Коммунистически общество хьалъеш вай халкъо даьха толамаш советски кхалнаха дика, шоаш кхо ца беш къахьегаш, дизза дакъа лоацаш даьха да. Къонахчул а денал а долаш бар кхалнах граждански тIема бирсача хана; цар къахьегама Iалаьмате доккха дакъа лаьцар хьалхарча пятилеткай гIирсаш хьалдеш. Шоаш санна кхы доаца къахьегама а тIема а деналаш фронтеи тылеи гойташ, Сийлахь-боккхача Даьхен тIем тIа фашизман Iаьржача низашцара котало яьккхар советски кхалнаха маIача нахаца цхьана. ТIемо яь човнаш мехко ерзаеш хиннача хьалхарча шерашка кIезга холонаш тIаовттанзар кхалнаха. ХIанз укх деношка а, СССР-а коммунизманга бодача новкъа прогрессивни адамашта хьалха латтача хана, Советски кхалнаха дукха езача Даьхенна дог гIоздаьнна, шоаш кхо ца беш къахьег. Берригача къахьегамхошца цхьана тIагIертта къовсам а лоаттабу цар ССКП XX сезда исторически соцамаш кхоачашде, бахача наьха цхьан сага сих продукци яккхарна хьалха латтача капиталистически мехкашта тIехьакхе а хьалхадовла а аьнна оттадаь СССР-а кертера экономически декхар чакхдаккха.

Вай мехка кхалсага дийла да деррига наькъаш. Вайцига ба кхалнах — Iилманхой, инженераш, заводийи фабрикайи директораш, колхозий председателаш, агрономаш, зоотехникаш. Боахама, Iилман а культуран а, общественно-политически вахара цхьаккха а маттиг яц советски кхалнаха коммунизм хьалъяра юкъарча гIулакха юкъе шоай къахьегама дакъа ца хьош.

Промышленносте шерра чакхйоаккхаш йолча механизацеси автоматизацеси, керда машинаши оборудовании производствона юкъеяхьаро аттача хьал тIа боаккх кхалнаьха къахьегам, кхалнах общественни производствонна юкъебоалабарна кхы а йоккхагIа йола торонаш хьаелл.

СССР-а промышленносте берригача болхлоштеи гIулакхебараштеи юкъе кхалнаха дIалаьцай 45 процент совгIа. Вай кхалнах-болхлой социалистически яхьаца балха овсарал лакхаяккхарнеи, продукцех шийх дIабода мах лохбарнеи, продукци дикагIа хилийтарнеи, дIахо йодача хана технически прогресс лакхъярнеи хьалхалатташ ба. Колхозий, МТС-ий, совхозий кхалнахакъахьегамхоша тIагIертта къовсам лоаттабу юртбоахама производство хадданза дегIакхувларна, гарггарча шерашка хIара сага сих дулхи, шуреи, даьттеи даккхар США-на тIехьакхерна.

Советски кхалнаха Iилман а культуран а говзалаш толамца Iомаю. Лакхереи юкъера специальни дешара заведенешка деша багIарех аханел дукхагIа мехкарийи кхалнахи ба. 93 эзарнел совгIа кхалнах Iилман болхлой ба, 647 кхалсаг профессораш болаш, Iилман Академен бокъонца бола членаши членашкорреспонденташи хержа ба. Дукхача кхалнаха-Iилманхоша белгалъяьнна говзалаш гучаяьхай Iилман а техникан а тайп-тайпарча доакъошка.

Кхалнах доккха дакъа лоацаш ба халкъа дешара а унахцIено лораяра а юкъе. СССР-е лорашта юкъе 76 процент кхалнах ба.

Партеси правительствоси боккха лоархIам бу кхалнаха промышленносте, юрта боахаме, Iилмани-культурани хьакъехьа белгалдаьнна карагIдаьнарий. Миллионал совгIа кхалнах СССР-а орденаш медалаши енна ба. 2509 кхалсагах Социалистически Къахьегама Турпалхочун цIи тиллай, 72 кхалсагах Советски Союза Турпалхочун цIи тиллай.

Советски кхалнаха хьинаре дакъа лоац паччахьалкхенна доал дара. Цар къамаьл СССР-а Лакхехьарча Советий, областий, городий, районий къахьегамхой депутатий Советий сессешка хозаш да. ХIанз а, СССР-а Лакхехьарча Советe хоржамаш хилара хьалхарча деношка, халкъо депутаталла шоай кандидатий безамца цIераш яьхар дикагIча, социалистически даьхенна мутIахьа болча мехкарий.

Боккха а сийдолаш а ба СССР-е кхалсага — наьна лоархIам. Партеси Правительствоси кIаьд ца луш йоакхо ю кхалсага — наьна, цун къахьегама а вахара а хьал хаддан за тоадарна.

ХIара шера вай мехка хьаел кхалнаха — ноаношта бераш кхетадара гIулакх аттача доаккхаш йола бIаьш берий бешамаш а яслеш а, консультацеш, больницаш, школаш-интернаташ. Советски паччахьалкхено бер долча наннеи бераи мах боацаш медицински гIулакх дарал совгIа, Iалаьмате доккха материальни новкъостал а ду бераш долча кхалсага. Духхьал 1957 шера дукха бераш долча а цхьаь болча а ноаношта, берах болча а бер деча а кхалнаха ийс миллиард сом делар паччахьалкхено, вешта аьлча, 1956 шера хинначул 700 млн. сом дукхагIа; 5 миллиони 700 эзари кхалсаг «Материнская слава» яха орденаши, «Медаль материнства» яха медалаши совгIата енна я, «Мать — героиня» яха сийлен цIи еннай 55187 кхалсага.

СалоIача а дезача а деношта хьалхара балха ди лоацдаро, балха ди ворхI сахьата тIа даккхаро, кезга алпи доагIача болхлоштеи гIулакхерча нахаи алпи тIатохаро, юкъера дешар дешача школен лакхерча классашка а лакхера дешар дешача заведенешка а бераша дешарах мах телга дIадаккхаро, берех болча кхалнаха отпускаш йIаьхъяро, цхьайола налогаш дIаяхаро, дукха бераш долча а цхьаь болча а ноаношта пособеш теларо советски дезала материальни хьал тоа а ду, культура лакх а ю, толам боллаш производственни болх бе а наьна сий дола декхар кхоачашде а дика торо лу советски кхалнаха.

Шуга, советски кхалнах-ноаной, кхаьчад коммунистически общество хьалъерий сийдола тIехье кхетае сийлен дакъа. Из шун сийдола, дика декхар да. Цу лакхача декхара мадоаггIара хилалаш!

Ма тара дац-кх советски кхалнаьха бокъонца дола вахар капиталистически мехкашкарча къахьегаш болча кхалнаьха хьалашта. МалагIа демократи ювца йиш я капитализма хьалаш тIа, нагахьа санна цу мехкашка кхалнах политически вахарца дакъа лацарах юстарабаьха хилча, царна дискриминаци еш хилча, хьийгача къих царна маIача нахачул гаьнна кIезигагIа мах луш хилча.

Капиталистическийи, колониальнийи, шоай лоIамах доацчеи мехкашкара кхалнах ловш бац капиталистически строяс шоашта беш бола бокъо йоаца низ. Берригача къахьегамхошца цхьана цар майрра къовсам лоаттабу эксплуатаценеи низ-Iоткъамаи духьал, колониальни лоалла духьал, демократи оттаяра а шоай бокъонаш яхара а бахьан долаш. Цу нийсача къовсаме цар гIадбаха тIайохийт шоай догуйла Советски Союза, Китаян, керда вахар хьалдеча халкъан демократен дерригача мехкий кхалнаха. Советски Союзерчеи кхы долча социалистически мехкашкарчеи гIулакхаша хьахьокх кхалнах бокъонца котамукъабахар социализми коммунизми хьалъярца мара кхоачаш хургдоацилга.

Дунен масса мехкашкара кхалнах вIашагIтох юкъарча гIулакхаша — тIема духьал, машар бахьан, халкъашта тIера кхерам дIабаккхар бахьан, иразе вахар вIашагIдоллар бахьан долаш, шоай бераш ирза долаш дахийта лоаттабеча къовсамо. Уж царна дага латта доккхий дика гIулакхаш кхоачашдара лоаттабеча къовсама Iалаьмате боккха лоархIам болаш я дунен масса а мехкашкара хIана бац аьнна итташ миллионаш кхалнах юкъе бола Дунен халкъашта юкъера кхалнаьха демократически федераци. Машара а шоай тIехьен иразе вахар а бахьан долаш лоаттабеча къовсаме кхалнаха гIордаьнна дика хьокхамаш лу къонахчалца, майралца, деналца. Машар чIоагIбара духьа, империалистиечски тIом хьалхьеберашта духьал латтача къовсамхой хьалхарча мугIаращца ба Советски Союза кхалнах. ТIема унзарленаши халонаши лайна ужаш ца хилча, малаш хургбар дерригача дунен тIа машар оттабара селла чIоагIа тIакхувш.

Советски кхалнаха, советски берригача наха санна, гоама ба, халкъашта чот яь варгвоацаш гIайгIеи балеи бахьаш, культурни рузкъаш дохадаь дIадоахаш, дуккхача шерашка хIама хьадеш хьийгача къих хиннар хIалакдеш бола тIом. Дерригача мехкашкарча кхалнаха, цар меттага, цIека бесага, политически а дына а уйлашка хьежа доацаш, дегчура безаш ба коммунистически болхлойи партей викалий Совещанес тIаийцача машара Манифеста тIахьехам. Машар бахьан, керда тIом ца хилийтара духьа къовсам лоаттабарна тIахьехаш бола из дег тIара боагIа кхайкам къоабал а бу хьал а лоац дерригача дунен тIарча къахьегача кхалнаха, дерригача рассий а къамий а къахьегамхоша.

Дукха деза новкъостий-кхалнах!

Советски Союза Коммунистически партен Центральни Комитет чIоаггIа тешаш я Советски кхалнах дIахо йодача хана а коммунизм хьалъяра мугIаращца хьалха латташ гIорг хиларах, социалистически промышленность дегIаяра керда, Iалаьмате доккха декхараш кхоачашдарна, вай даьхен низ а денал а чIоагIдара духьа, вай сийлахь-йоккха Даьхе кхы а йIаьхегIеи хозагIеи хилийтара духьа кхы а чIоагIагIа тIагIерта къовсам лоаттаберг хиларах.

ССКП Центральни Комитет тешаш я, колхозий, МТС-ий, совхозий кхалнаха - къахьегамхоша дерригача советски халкъаца цхьана, хьийгача къих камаьрша лургдолаш, вай лаьтта кхы а дикагIа тоаде, советски наьха вахар шерагара-шерга дега гIоз йолашагIа а дикагIа а хилийта кIаьд ца луш къовсам лоаттабергхиларах.

ССКП Центральни Комитет шек яц, кхалнаха — Iилмахоша, хьехархоша, лораша, инженераша, техникаша, советски интеллигенцен берригача викалаша тIехьа тIайоагIача хана а советски Iилма, литература, искусство, халкъа дешар, унахцIено лораяр тоадарна мамогга новкъостал дергхиларах, хьаькъала ганзаш, Iилман уйлаи денали хIама довзара тIакхувш хилари сов а доахаш.

Советски Союза Коммунистически партес тIахьех вай мехкара берригa кхалнах машар бахьан, халкъашта юкъера къамий бузвамаши доттагIали чIоагIде, дерригача социалистически мехкашцара вошал дола гIулакхаш шердеи чIоагIдеи тIехьа тIайоагIача хана а кIаьд цо луш къовсам лоаттабе.

ССКП Центральни Комитет тешаш я советски кхалнаха СССР-а Лакхехьарча Советe хоржамаш деш хьинаре дакъа лоацарг хиларах, коммунистийи парте боацарийи йохаргйоацача блока кандидаташта шоай кхадж тоссарг хиларах, из дарца Советски Союза Коммунистически партен политиканна шоаш берригаш а раьза хилар хьахьокхарг хиларах.

Вай Даьхе тешшаме коммунизмага йодаш латт. Къахьегама овсарлеи из технически Iалашбари лакхадарца цхьана кхы а аттагIа къахьега хьал оттаргда. Боккха лоархIам болаш да къахьегара а вахара а хьал дIахо тоадарна цIагIа де дезача халача балхех кхалсаг мукъа йоаккхаш йола керда столовеш, прачечнеш, иштта кхыйола вахара гIулакхаш деш йола предприятеш хьалъелга.

ССКП Центральни Комитето партийнии, советскии, профсоюзнии организацеш а боахама органаш а тIахьех масса хана советски кхалнаьха йоакхо е, бераш долча наьнага бIарг кхаба а цун сий де а, могаш а, низ болаш а, майра а, Даьхе езаш а йола тIехье хьалкхеярна даьштеи ноаноштеи новкъостал де.

Сийле хийла коммунизм хьалъеча, ший са санна Даьхе дукха езача, цIаккха кIаьд ца луш къахьегача советски кхалсага! Сийле хийла дерригача дунен тIа машар оттабарна, из сий дола гIулакх чакхдаккхарна майрра къовсам лоаттабеча советски кхалсага!

Даькъал хилда Дуненюкъера кхалнаьха деза ди — 8-гIа март!

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕН ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ.

Кхы а чIоагIагIа къахьегама хьинар айдаь болх бергба оаха

Курчалоевски района юртбоахама къахьегамхоша чIоагIа гIозбаларца тIаийцар ССКП ЦК-а Пленума «ДIахо колхозий строй дегIайоалаярахи машинно-тракторни станцеш эргаяхарахи» баь соцам. Колхозникаши МТС-ий механизаторашп чIоагIа дувцаш ба из исторен лоархIам бола документ. Массава а цхьан уйлан тIа ваха ва, вахара гIулакха чIоагIа йола колхозаш производственно-технически гIулакхаца Iалашъярна, колхозий производствен резервех бизза пайда эцилга Iалашдарна вахаро ше хьахьокх гIулакх эргадаккха дезаш хилар.

Тха лоаман колхозаш вахара гIулакха чIоагIъелча, цхьа ха яьлча тха гIулакха а МТС-ш эргаяьхача цох боккха пайда хургба. Цох дика кхета а кхеташ, тха бригадан механизатораш «Дружба» яхача колхоза къахьегама коллективаца цхьана, ССКП ЦК Пленума исторен лоархIам болча соцама жоп луш кхы а чIоагIагIа хьинар айденна къовсам лелабу бIаьстанара балхаш дика дарна, хоржамаш дара денга дикача толамашца тIадахкарна. Трактористаша нн. Баматхаджиевс, Межиевс, Дениевс, кхычар а сиха йистедаькхад 400 гектара тIа тIоадал соцаелга, бешамашка мугIараш та юкъе лаьтта аьхка тоадаь, оахам даь а кхыдола балхаш даь а бовла боахк

ХАНАХМЕДОВ,

Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета депутаталла кандидаташ

Михаил Акимович ДОРОХОВ — № 4 йолча Калинински хоржамий округе гIолла депутаталла кандидат.

Дауд Шахмирзоевич ЭЛИХАНОВ — № 100 йолча Урус-Мартановски хоржамий округе гIолла депутаталла кандидат.

Совдат Саламоековна МУЗАЕВА — № 102 йолча Гехински хоржамий округе гIолла депутаталла кандидат.

Ольга Ивановна КУЛИШОВА — № 2 йолча Казански хоржамий округе гIолла депутаталла кандидат.

Михаил Кузьмич ФОМЕНКО — № 3 йолча Дзержински хоржамий округе гIолла депутаталла кандидат.

Федор Павлович ШИРОКОВ — № 5 йолча Краснознаменски хоржамий округе гIолла депутаталла кандидат.

Тата Юмалаевич ДЖАМАЛАЕВ — № 113 йолча Шалински хоржамий округе гIолла депутаталла кандидат.

Нохч-ГIалгIай АССР-а колхозхоша, МТС-ийи совхозийи болхлоша, юрта боахаман специалисташа а берригача болхлоша а 1958 шера тIаийца

социалистически декхараш

Хьамсара новкъостий!

Юрта боахаман къахьегамхошка шоаш дьача Кхайкарала тIа Советски Союза Коммунистически партен Центральни Комитетои СССР-а Министрий Советои белгалдаьккхар, ССКП XX-ча съезда исторически соцамаш кхоачашде лоаттабеча къовсаме дIадахача шера колхозхоша, МТС-ийи совхозийи болхлоша доккхий толамаш даьха хилар. Фиг болча ялатий культураш хьувкхийтар лакхдарах, баьш а къовхьаш а карадерзадарах мехкага кхытIа а дуккха бIаьш миллионаш пунташ ялат кхаьчар. Чехка дегIа доагIаш да шекар доаккха свеклаш, боамби, лен, кхыйола юртбоахаман культурай производство.

Ялат даккхар лакхде а хьайбашта доакъарий база чIоагIъе а партеси правительстоси белгалдаьха гIулакхаш чакхдахаро торо хилийтар хьайбай массадола тайпаш лоархIам боллаш дебаде, цар продуктивность лакхъе. 1957 шу вай мехка историен чу гIоргда, бахача наьха цхьан сага сих дулх шура, даьтта укх гаргарча шерашка Американ ВIашагIкхийттача Штаташта тIехьакхе аьнна халкъо болабаь белгалбаьнна дика патриотически болам болабенна шу а долаш.

Юрта боахам чехкка айбе аьнна йолаеннача дерригхалкъа социалистически яхь юкъе дакъа а лоацаш, Нохч-ГIалгIай АССР-а колхозхоша, МТС-ийи совхозийи болхлоша гIулакхерча наха а даьхар 1957 шера юртбоахаман производство дегIайоалаеш цхьадола толамаш. ДIадахача шера республикан дукхача колхозашкеи совхозашкеи дика хьувкхийтар фийг бола культураш. Цхьан гектара тIара 100 пунт совгIа ялат даьккхар Каргалински района «Красни пахарь» яхача а Сунженски района XX партсъезда цIерахча а колхозаша, Красноармейски, Предгорни, Шалински яхача а кхыйолча а совхозаша.

Республико ханал хьалхагIа кхоачашйир паччахьалкхен хлебозаготовкай план. Паччахьалкхенна планал совгIа дIа а деннад, дехка а дехкад 830 эзар пунт ялат, 530 эзар пунт гидуаргаш, 3.400 центнер комсаш.

1957 шу дIадахар юрта боахаман къахьегамхоша хьайбаех йоха продукташ чехка ебае тIагIертта къовсам лоаттабеш. 1956 шерца нийсдича шура яккхар 5 эзар тонна лакхдир республикан колхозашеи совхозашеи. Юккъера лаьрхIача колхозашкеи совхозашкеи цхьан Iаттагара 2048 кг шура яьккхар, 1956 шера яьккхачул 345 дукхагIа. Паччахьалкхенна планал совгIа дIа а еннай, ехка а ехкай 30 эзар совгIа центнер шура, 1,2 миллион фуаш.

ЛоархIам боллаш чIоагIъеннай колхозий экономика, масала, цхьан шера Сунженски районерча колхозашка ахчан доходаш 12 миллион сом лакхъеннай. Грозненски районе — 6,4 миллион сом. Духхьал Сунженски района XIX партъезда цIерахча цхьан колхозе ахчан доходаш 3 миллион сом тIакхийттар, ерригаш а 11 миллион сомага а кхоачаш; Малгобекски районерча «Кавказ» яхача колхоза ахчан доходаш 5 миллион сом хилар, е 1956 шера хинначул 1 миллион сом дукхагIа. Шелковски района Сталина цIерахча колхоза доходаш 1 миллион сом тIакхийттар, ерригаш а 6 миллион сомага а кхоачаш.

Цхьабакъда дика боахамаш долаш санна, вай хIанз а я юртбоахаман культураши хьайбаех йоаккха продуктивностьи лоха лелаеш йола тIехьа юса колхозаш, совхозаш, кхыметтел бIарчча районаш а.

ССКП ЦК-аси СССР-а Министрий Советои тIахьех юрта боахаман берригa къахьегамхой юртбоахаман продукташ яхар дебадеш чIоагIа къовсам лоаттабе, 1958 шера дIахо а юрта боахаман дерригa доакъош айдеш доккхий толамаш даха берригa шоай низ тIабахийта. ССКП ЦК-аси ССР Союза Министрий Советои юрта боахаман берригача болхлошка даьча Кхайкарала жоп луш оаха, юрта боахаман дикагIа болча болхлой республикански совещание хиннараша, тIахьех берригa колхозхой, МТС-ийи совхозийи болхлой, юрта боахаман специалисташ берригa болхлой дIахо а юрта боахаман дерригача доакъой производство лакхъеш шерра социалистически яхь йоаржае. Оаха тIахьех 1958 шера а Херсонски области, Къилбаседан — ХIирий а Дагестански а республикай юрта боахаман къахьегамхошца лоаттаю яхь дIахо яхьа, е социалистически декхараш тхоашта тIа а эц.

ДIАЮВШ А ДIАЙОГIАШ А ЙОЛА КУЛЬТУРАШ

Фийг бола культураш 15 центнер, царца хьажкIаш 20 центнер, гидуаргаш 10 центнер, камсаш 80 центнерал кIезгагIа йоацаш, сомаш 35—40 центнер, овощаш 120 центнер, коартолаш 80 центнер хIара гектара тIара йоаккхаш республикан колхозашкеи совхозашкеи дерригача лаьттан тIара яккха.

Юрта боахаман ерригa культураш ебаяра а цар валовой чуэцар лакхдара а кертера дар да лаьтта тоадари дIахо а дIадувшдола кхаш дукхагIа хилийтари. Цудухьа оаха динза даргдоацаш лерхI, хIара колхозе а совхозе а бIарччча шера кхо Iоадар, из дарна хIара боахаме кхо Iоадеш йола моттигаш хьалъяр. 1958 шера колхозашкеи совхозашкеи Iоаде а кхашка дила а деза 200 эзар тоннал кIезигагIа доаца кхо. Кхо кийчде а из кхашка кхахьа а шоаш къаьстта звенош вIашагIтохаеза, колхозаша а совхозаша а кхай тIа кхо диллача а лаьттах из дIатехача а наха хIара тоннах оттабаьчул совгIа мах тIатохар, бакъахьа да. Цунца минеральни удобренех пайда эцилга тоаде, дерригача лаьттех, къаьстта хий дехкача кхаш тIара бокъонца а бизза а пайда еца. 1960 шу тIакхоаччаш юкхаш-овлаш дIа а доахаш, 8 эзар гектар, царех 1958 шера 3 эзар гектар а долаш, лаьтта кийчде.

Белкови доакъарех хьайбаш Iалашде а лаьтта тоаде а дукхача шерашка цкъа дIае езаш йоаца баьцаш дIаювлга шердара теркам дукхагIа тIабахийта. 1958 шера денз, кхех йола культураш: чинаш, соя доакъарийна лерхIаш дIаейолае, хIаьта иштта вико-мукх дIабе болабе хьажкIех, кхех йолча баьцех, доакъара свеклах, доакъара ябакхах еш йола вIашагIъийна силос йолла йолае. ХIара колхозеи совхозеи гектара тIера моша хьажкIаш шоай гIадамашца 300 центнерал кIезгагIа йоацаш яха.

Юкъара хьайбаш дажача ерригa хана хIара колхозеи совхозеи бокъонца а йизза а йола сийна баьций конвейер Iалашъе. Йол а цу тайпара долча доакъарий а продуктивность лакхъеча гIулакхий комплекс юкъе а йоалаергья, хIара Iатта 17 центнер гIожача доакъарий, 10 тонна силоса, цхьан устагIана 3 центнер гIожача доакъарий, 2 центнер силоса а кийчъергья. Хьакхарч лелаеча хIара ферманна юхе 2—3 гектарал кIезгагIа йоацаш болакаш дIаювргья.

Районашка хьежжа, дикагIа хьувкъаш дола сорташ дIадер дIадийнар хьувкъарна эггара дарегIа долча тайпара лакхдеш дола гIулакх да. Из лерхIа а лерхIаш, 1958 шера фийг бола ялаташи гидуаргаши сортех долча фух дерригаш а дIаде декхар оттаду сиха дерригача лаьтта ялата лаьрхIа дIаюв хьажкIаш дIаювргья духхьал хьалхарча гибридни фуца.

Белгалъяьхача тайпара юртбоахаман культураш хьувкъийта агротехнически дикагIча хана дIаювргья. ХьажкIаш дIаювргья хержача, калиброванни фуца, квадратногнездови способах. Ханнахьа гIулакхдергда вай дIайийнача культурашта, лораергья зулам дерох а лазарех а.

ХьажкIаш лелаяра тIабахийта теркам лакхбеш санна, кхыйола доакъарий культураш хьувкъийта а воай хур дергда вай, хIаьта иштта мамогга шердергда ардаш тIа культураш дIаювлга а.

ДукхагIа теркам тIабохийтаргба вай сомий а комсий а бешамаш дегIайоалаярна. **1958 шера колхозашкеи совхозашкеи сомий бешамаш 2,7 эзар гектар, комсий бешамаш 3,6 эзар гектар дIайогIаргья вай, царца: совнархоза совхозашка 1,5 эзар гектар а йогIаш. ДIаегIача бешамашта дика гIулакх делга вIаштIехьа доаккхаргда.**

Цхьаккха ди ца доадеш, бIаьсти дIаюв культураш дIае лаьтта кийчдергда. Гурахьа дийнача ялатий дикал-вола лоархIам а беш, 30 эзар гектрал кIезгагIа доацаш кIинеи маькхаи дикагIа хилийта удобренеш йоахкаргья. ХIанзехь а доладургда юртбоахаман ерригача культурашта кIалха тIоадал Iоае хиш дехка, эггира хьалха овощай культурашта, коартолашта, шекар доаккхача свеклашта кIалха дехкаш, хIаьта иштта 1958 шера дIадийнар хьувкъийта лаьрхIа кхыдола агротехнически гIулакхаш а дергда.

ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДАР

Дулх, шура яккхар толамца чехкка лакхде, дIахо а доакъарий база лакхъярна, хьайбаш къаьстта дахкаш дола доахан, дебадарна цар продуктивность лакхъярна кертера теркам тIабахийта лерх оаха.

Вайга йизза торо хургья 1958 шера шаьрача ядача районий колхозашка беттача хIара Iаттагара 2300 кг, е 1957 шера хинначул 315 кг дукхагIа, лоамарча районий колхозашка 1125 килограммал кIезгагIа йоацаш, хIаьта совхозашка 2115 килограммал кIезгагIа йоацаш, е дIадахача шера хинначул 225 кг дукхагIа шура яккха. ХIара 100 гектар лаьттан тIара лерхIаш шаьрача ядача районий колхозашка 53 центнерга кхоачаш, совхозашка — 94 центнерга кхоачаш шура йоаккхаргья.

Шура йоаккха доахан кхоачам балла хургдолаш хьалдиза а дулх доаккхалга лакхде а колхозхошкареи кхыча бахача нахагареи 20 эзарнел кIезгагIа доацаш кагий доахан хIара бIаь Iатто 90 Iаса делга а уж лорадар а чакхдоаккхаргда. Цхьан Iаттагара а ерригa йоаккхаш йола валовой а шура йоаккхилга лакхдарах тарра, шури хьоанал лакхъелга динза даргдоацаш лерхI оаха, цудухьа хIара ферме шури дикал къоастаергйолаш лаборатори йилла еза.

ССКП ЦК-аи СССР-а Министрий Советеи Кхайкарала тIа дулх доаккхилга чехкка лакхданза даргдац аьннад. Оаха лерхI, из эггара хьалха хьакхарч лелаярца чакхдаккха йиш йолаш. Вай дикагIа вIаштIехьа даккха деза хьакъарч чуоттаяр, цкъара а каст-каста а хьакхарч яхкар, породаш вIашагIъяр. Доахан тоадалийтарца паччахьалкхенна дIалуча доахана дегIа дозал лакхдергда вай. КIезга дозал а гIийла а дола доахан дIадалар могийтаргдац. Дулх даккхар лакхдеш, вай теркал ца еш йита йишяц, кроликаш лелаю фермаш вIашагIтохар а уж дIахо дегIайоалаяр санна, йола торонаш.

Хьайбаш леладеча уж дерригa гIулакхащдеш, оаха тIалоац хIара 100 гектар лаьттан тIара лерхIаш **шаьрача ядача районий колхозашка 19 центнерага кхоачаш дулх даккха, совхозашка — 25 центнерага кхоачаш, цунца бIаь гектар оахача лаьттан тIара лерхIаш совхозашка 17 центнер хьакхий дулх даккха, шаьрача районий колхозашка — 16 центнер. Совхозашка 44 эзари колхозашка 26 эзари хьакха чуоттаянь тоайолийтаргья. 670 эзар коа тIара оалхазар, царга — 70 эзар боабашкаш а йолаш, чуоттаяь тоа а ялийта, паччахьалкхенна дIалургья. Совхозашкеи колхозашкеи 18 эзар доахан тоадолийтаргда.**

ЧIоагIа къа хьегаргда вай жа дебадарна, къаьста исхили ду тха доалларaш, тха даккхар лакхдергда.

Колхозашкеи совхозашкеи цхьан устагIана тIера доаккха тха 4,7 килограммага кхоачаш лакхдергда. 100 гектар лаьттан тIара лерхIаш шаьрача районий колхозашка 328 килограмми совхозашка 162 килограмми тха доаккхаргда. Бахкаш болча хIара бIаь устагIангара Iоахарий къоастадеча хана 105 Iаьхарал кIезгагIа хургбоацилга чакхдоаккхаргда.

Фуаш дар лакхдар бокkха лоархIам а беш, юккъера лаьрхIача яхкача цхьан котамо колхозашкеи совхозашкеи 105 фуъ делга Iалашдергда. Шаьрача районий колхозашкеи совхозашкеи хIара дIадийнача ялатий 100 гектара тIера лерхIаш 11 эзарнел кIезигагIа доацаш фуаш Iалашдергда.

МАШИННО-ТРАКТОРНИ СТАНЦЕШКА

Нохч-ГIалгIай республикан колхозаши совхозаши дикача техникаца Iалашъяь я. Вай дикагIа а бокъонца а техниках пайда мел эц, къахьегама овсарле лакхъяр а продукцега дIадодар лохдар а чехкагIа хургда. Техниках дикагIа пайда эцилга механизаторий гIулакх хинна ца Iеш, юрта боахаман берригача къахьегамхой а дизза дола декхар да.

Юккъера лерхIаш цхьан тракторои ялатий комбайнои цхьан сменах бу болх дIадахача шера духьал 7 процентал кIезгагIа боацаш лакхбе декхараш тIалоац оаха. Технически гIулакхага а машинно-тракторни парка МТС-ашка, совхозашка ремонт еш а дIадодар плано лаьрхIачул 5 процент лохдергда. ЧIоагIа теркам тIабохийтаргба фермашкарча халача балхашта механизаци е.

ДIадахача 1957 шера колхозашеи совхозашеи раздельни способаца 50 процент ялаташ чуийцар. Цу гIулакхо торо елар 8—10 дийнахьа ялаташ чуэца а чуэцаш дола ялаташ кIезгагIа довш хиларах кхы а ялат тIакхетийта. **Унх шера 80 процентал кIезгагIа доацаш раздельни способах ялат чуэца тIалоац оаха.**

Къахьегама овсарле лакхъяргья, юртбоахман продукташка дIадодар лохдергда.

Коммунистически партен Центральни Комитетои СССР-а Министрий Советои дукххаза а белгал даьхад, юртбоахаман производствон экономикан, къахьегама овсарле лакхъяра, юртбоахаман продукцега дIадодар лохдара дешаш юрта боахаман берригача болхлоша кертера теркам тIабохийташ хила деза яхаш. ХIара къахьегамхочун, звенон, бригадан, ферман, ерригача колхозий, МТС-ий, совхозий болх духхьал яьккхача продукцен дукхала лаьрхIа ца Iеш, цунга дIабахача къахьегамга а дIадахачунга а хьежжа лархIа беза ха хьаэттай. Лаьцача яхье котало лархIа еза дукхаIа а дарегIа а продукци яьккхачун. **Колхозашкеи совхозашкеи яьккхача продукценга дIадодар 10—15 процентал кIезгагIа доацаш лохдергда.**

ССКП ЦК-еи СССР-а Министрий Советеи Кхайкарала тIа йоах, дика опыт производствона юкъе йоалае лоаттабу къовсам хила беза дикагIа барий толамаш тIара баьнна района, областа, республикан берригa юрта боахам айбарга боаккхаш.

Оаха, юрта боахаман дикагIа болча болхлой республикански совещание хиннараша, 1958 шера колхозашкеи совхозашкеи хIара района юрта боахам дегIабоалабеш е хьокханаш даха тIаэц.

СУНЖЕНСКИ РАЙОН

Гектара тIера 17,5 центнер йоаккхаш дIадийнача дерригача лаьттан тIара фийг бола культураш яха, царна юкъе гурахьа дувча кIин 16 центнер, мукх 18 центнер, хьажкIаш 25 центнер. ДIадийнача дерригача лаьттан тIара хIара гектара тIера 11 центнер гидуаргаш йоахаргья.

17 эзар тонна кхои 4,5 эзар тонна минеральни удобренеши кхаш тIа а юлларгья юртбоахаман культурашта кIал а йохийтаргья.

200 гектар бешамаши 100 гектар комсаши йогIаргья, чIоагIа ганараш долча сомий 60 центнери вешта ганараш долча сомий 55 центнери цхьан гектара тIера йоаккхаргья.

Ерригача районе 100 гектар лаьттан тIера лоархIаш 30 центнер дулх даккха, цунца 27 центнер хьакхий дулх а долаш; 11 эзар хьакха кхаьба кийчъе; 850 центнер коа тIарча оалхазарий дулх даккха.

100 гектар лаьттан тIера лоархIаш 100 центнер шура яккха, цхьан Iаттагара 2550 килограмм шура яккха; 100 гектар дIадийнача ялатий лоархIаш 17 эзар фуаш даха, е яхкача котамо 110 фуъ делга Iалашде.

1957 шера хинначул дахка доахан 30 процент дукхагIа хилийта, 1958 шу йисте доалаш 4 эзарнега уж кхоачаде а. ХIара бахкача 100 устагIо 110 Iаьхари хIара бахкача 100 Iатто 90 Iасеи делга вIаштIехьдаккха.

1958 шера стандартни кхийш доаханна — 4, Iаьсашта — 5, жена — 10, хьакхарчашта — 5, котамашта — 5 хьалде.

«Путь к коммунизму» яхача колхоза доярkас нов. Кугаевских цхьан Iаттагара 5 эзар килограмм, цу колхоза доярkас нов. Колесниковас 4.500 килограмм, Кирова цIерахча колхоза доярkас нов. Принц — 3.500 килограмм, доярkас нов. Кузьминас — 3.300 килограмм шура яккха дош деннад.

XX партсъезда цIерахча колхозо 100 гектар лаьттан тIара лоархIаш 34 центнер дулх (цунца 32 центнер хьакхий дулха а долаш), 160 центнер шура яккха тIаийцад. 2500 хьакхеи 40 эзар боабашки чуоттаяь тоайолийтаргья, 50 центнер хIара гектара тIара хьажкIаш йоахаргья.

Кирова цIерахча колхозо тIаийцад 3,5 эзар кроликаш кхаьба кийчъе а, 70 центнер кроликий дулх паччахьалкхенна дIадала а.

УРУС-МАРТАНОВСКИ РАЙОН

Района совхозашка дерригача дIадийнача лаьттан тIара хIара гектара тIера лерхIаш фийг бола культураш — 20 центнер, хьажкIаш — 25 центнер, гидуаргаш — 13 центнер, коартолаш 90 центнер, овощаш — 105 центнер йоаккхаргья.

1958 шера 155 га бешамаш а 180 гектар комсаш а йогIаргья.

Ерригача районе 100 гектар лаьттан тIера лоархIаш 190 центнер шура, 36 центнер дулх, оахача лаьттан 100 гектара тIера лоархIаш 30 центнер хьакхий дулх доаккхаргда. Доажадеш а чуоттадаь а 1600 доахани 11 эзар хьакхеи кийчъергья.

ХIара Iаттагара 2300 кг шура йоаккхаргья.

Красноармейски совхоза доярkас А. В. Аристовас 400 килограмм, цу совхоза доярkас нов. Мусаева Совдата — 3000 килограмм, доярkас Е. П. Скибос — 3600 килограмм 1958 ш. хIара Iаттагара шура яккха социалистически декхар тIаийцад.

Цу совхоза свинаркас А. Филимоновас хьакхарч кхоабаш хIара хьакханна ден-бус 650 грамм, хIаьта свинаркас Жидкова Раяс — 750 дулх тIакхетийта декхар тIаийцад.

АЧХОЙ-МАРТАНОВСКИ РАЙОН

Дерригача дIадийнача лаьттан тIара фийг бола культураш 16 центнер, хьажкIаш 20 центнер йоаккхаргья совхозаша хIара гектара тIера. 15 эзар тонна кхо кхашка хьоргда, е 1957 шера дихьачул 3-зза дукхагIа, гурахьа дийнача 5 эзар гектара тIа ялаташта дикагIа хьувкхийта удобренеш йохкаргья.

4 эзар хьакхеи 10 эзар боабашки чукхаьба тоаергья. ХIара 100 гектар лаьттан тIара лоархIаш 109 центнер шура йоаккхаргья, хIаьта Лермонтовски совхозе 1800 килограмми Новосельски совхозе 3000 килограмми йоаккхаш хIара Iаттагара шура йоаккхаргья.

Новосельски совхоза доярkас А. В. Бучневас хIара Iаттагара 3200 килограмм шура яккха тIаийцад. Лермонтовски совхоза свинаркас Е. А. Давыдовас яхкача цхьан хьакхо 20 хурск елга Iалашде тIаийцад.

Ерригача районе 151 гектар бешамаши 69 гектар комсаши йогIаргья. 315 гектар керда лаьтта юкхаш-овлаш дIа а доахаш, кийчдергда. 1000 гектар ардаш тIа хьажкIаш дIаювргья.

Ерригача районе дIадийнача лаьттан хIара гектара тIера лерхIаш фийг бола культураш 16 центнери хьажкIаш 20 центнери йоаккхаргья.

Кхашка 18 эзар тонна кхо хьоргда. Гурахьа дийнача ялаташта дикагIа хьувкъийта 5 эзар гектара тIа удобренеш йохкаргья. Джалкински совхозе 300 гектари Шалински совхозе 450 гектари бешамаш йогIаяргья. 147 гектара тIа комсаш йогIаргья. Ардаш тIа 2000 гектар хьажкIаш дIаювргья.

Района ерригача совхозашка 100 гектара тIера лоархIаш 34 центнер дулх даккха царна юкъе оахача лаьттан 100 гектара тIера лоархIаш 25 центнер хьакхий дулх а доаккхаш, чуоттаяь 7 эзар хьакхеи доажадаь 1,3 эзар доахан кийчдергда. Совхозашка 16 эзар боабашкаши котамаши йорстаергья. Ерригача районе 100 гектара тIера лерхIаш 132 центнер шура йоаккхаргья, е цхьан Iаттагара 1850 килограмм йоаккхаргья. Ерригача районе хIара котамо 110 фуъ делга Iалашдергда. ХIара 100 гектар фийг бола культураш дIайийнача лаьттан тIера лерхIаш 15 эзар фуъ делга Iалашдергда. 600 гектар керда лаьтта юкхаш — овлаш дIа а яьха, кийчдергда.

Шалински совхоза доярkас Юсуповаси Джалкински совхоза доярkас Гарсиева Саманеи хIара Iаттагара 2400 килограмм шура яккха тIаийцад. Шалински совхоза коа тIара оалхазараш леладеча нов. Карловас хIара яхкача котамо 140 фуъ делга Iалашде тIаийцад.

НАДТЕРЕЧНИ РАЙОН

Района ерригача совхозашка дIа мел дийнача лаьттан тIара цхьан гектара тIера лерхIаш фийг бола культураш 13 центнери хьажкIаш 16 центнери йоаккхаргья.

ХIара 100 гектар лаьттан тIера лерхIаш ерригача районе 23 центнер дулх доаккхаргда, цунца оахача лаьттан хIара 100 гектара тIера лерхIаш 14 центнер хьакхий дулх а доаккхаш, 5 эзар хьакха чуоттаяь тоайолийтаргья.

ХIара Iаттагара 2100 кг шура йоаккхаргья, хIара устагIана тIера 3,7 кг. тха доаккхаргда. ХIара котамо 100 фуъ делга Iалашдергда.

600 гектар керда лаьтта оахкаш-овлаш дIа а яьха, кийчдергда.

Ерригача районе 40 гектар бешамаши 70 гектар комсаши дIайогIаргья.

МАЛГОБЕКСКИ РАЙОН

Ерригача районе дIа мел дийнача лаьттан тIара фийг бола культураш 15 центнер, хьажкIаш 16 центнер, гидуаргаш 11,4 центнер йоаккхаргья цхьан гектара тIера лерхIаш. Колхозе 25 гектар бешамаши 10 гектар комсаши, Ингушски совхозе — 150 гектар бешамаши 110 гектар комсаши йогIаргья.

Ерригача районе хIара 100 гектар лаьттан тIара лерхIаш 23,5 центнер дулх доаккхаргда, цунца оахача лаьттан хIара 100 гектара тIера лерхIаш 19,5 центнер хьакхий дулх а доаккхаш. 3 эзар хьакха кхаба чуоттаергья. Ингушски совхозе 5 эзар боабашк кхаьба тоайолийтаргья.

Ерригача районе хIара Iаттагара 2433 килограмм шура, хIара устагIана тIера 4,4 килограмм тха доаккхаргда. ХIара 100 гектар лаьттан тIера лерхIаш 82 центнер шуреи 300 килограмм тхаи доаккхаргда.

КАРГАЛИНСКИ РАЙОН

Ерригача районе дIа мел дийнача лаьттан тIа хIара гектара тIера лерхIаш фийг бола культураш 20 центнер, хьажкIаш 25 центнер, овощаш 150 центнер, коартолаш 100 центнер йоаккхаргья. 7 эзар тонна кхо дулларгда кхашка, е дIадахача шерачул 2,5 дукхагIа. Гурахьа дIадийнача 2 эзар гектар ялаташта дикагIа хьувкъийта удобренеш йохкаргья. 700 гектар ардаш тIа мошача доакъарийна лаьрхIа хьажкIаш дIаювргья. Гектара тIара силос йолла 300 центнер хьажкIаш йоахаргья.

Ерригача районе хIара 100 гектар лаьттан тIара лерхIаш 25 центнер дулх доаккхаргда, цунца оахача лаьттан хIара 100 гектара тIера лерхIаш 20 центнер хьакхий дулх а доаккхаш; чуоттаяь а йоажаеш а тоайолийтаргья 1300 хьакха, 1150 доахан, 8 эзар устагIа.

ХIара Iаттагара 2000 кг шура, хIара устагIана тIера 5 килограмм тха доаккхаргда, хIара 100 гектар лаьттан тIара лерхIаш 480 килограмм тха доаккхаргда, дIадийнача фийг болча ялатий хIара 100 гектара тIера лерхIаш, хIара котамо 110-нега кхоачаш фуаш делга, фийг болча ялатий хIара 100 гектара тIера лерхIаш 15 эзар фуъ Iоаделга Iалашдергда. 1958 шера хIара колхозе хи чу лелача коа тIарча оалхазарий ферма юлларгья.

Ерригача районе 250 гектар комсаш дIайогIаргья, комсаш латача лаьттан тIара хIара гектара тIера 100 центнерал кIезигагIа йоацаш комсаш а йоахаргья.

«Красни пахарь» яхача колхозе хIара гектара тIера 21 центнер фийг бола культураш, 150 центнер комсаш йоахаргья, 2500 килограммага кхоачаш цхьан Iаттагара шура йоаккхаргья.

Цу колхоза дикагIа болча доярkаша: Нагуманова Галинас — 3500 килограмм; Рычкова Ульянас — 3000 килограмм хIара Iаттагара шура яккха декхар тIаийцад.

«40 лет Октября» яхача колхоза воккхагIа волча жаIуно Анмурзаев Сотдуллас дош деннад хIара устагIана тIера 6,5 килограмм тха даккха.

ГРОЗНЕНСКИ РАЙОН

ДIадийнача дерригача лаьттан тIара хIара гектара тIера лерхIаш 13 центнер фийг бола культураш, 18 центнер хьажкIаш, 130 центнер овощаш, 90 центнер коартолаш йоахаргья. 80 процентал кIезигагIа доацаш фийг бола культураш раздельни способаца чуэцаргья.

1958 шера бIаьстии гурахьеи 153 гектар бешамаши 175 гектар комсаши дIа а йогIаргья, гектара тIера 60 центнер сом а боаккхаргба.

Юкъарча хьайбашта доакъараш дикагIа хилийта лерхIаш мошача доакъарашта лаьрхIа 10 эзар гектар культураш дIаювргья, царца 5 эзар гектар хьажкIаш а йолаш, дажаш мел долча хана юкъара хьайбаш мошача доакъарех Iалашдергда.

ХIара Iаттагара колхозашка 2200 килограмми совхозашка 2400 килограмми шура йоаккхаргья, хIара 100 Iатто 95 Iаса делга вIаштIехьа доаккхаргда. ХIара устагIана тIера колхозашка 5 килограмми совхозашка 5,2 килограмми тха доаккхаргда. Грозненски шура йоаккхача совхозе хIара устагIана тIера 6 килограмм тха доаккхаргда.

ХIара яхкача котамо колхозашка 110 фуъи совхозашка 132 фуъи делга вIаштIехьа доаккхаргда. ХIара яхкача хьакхо 18 хурск елга вIаштIехьа доаккхаргда. ХIара бахкача 100 устагIана тIера колхозашка 115 Iаьхари Грозненски шура йоаккхача совхозе 125 Iаьхари белга вIаштIехьа доаккхаргда. ХIара 100 гектар лаьттан тIера лерхIаш хьайбашкара е продукташ йоахаргья: 27 центнер дулх, цунца оахача лаьттан 100 гектара тIера лерхIаш 26 центнер хьакхий дулх а доаккхаш, 110 центнер шура, 248 килограмм тха, дIадийнача фийг болча культурий 100 гектара тIера лерхIаш 28,3 эзар фуъ. Грозненски шура йоаккхача совхоза хIара 100 гектар лаьттан тIера лерхIаш 454 килограмм тха даккха декхар тIаэц.

ЖаIуно нов. Герасименкос тIаийцад хIара бахкача 100 устагIана тIера 130 Iаьхар белга вIаштIехьдаккха.

Ермоловски совхозо хIара дIадийнача ялатий 100 гектара тIера лерхIаш 177 эзар фуъ делга, хIара яхкача цхьан котамо 142 фуъ делга 74 эзар котами 31 эзар боабашки, ерригаш а дийна йоллашехь 116 тонна хургйолаш, кхаьба йорстае а паччахьалкхенна дIаяла а декхар тIаийцад.

№ 1 йолча шура йоаккхача совхозо хIара 100 гектар лаьттан тIара лерхIаш 266 центнер шура, 60 центнер дулх, цунца 45 центнер хьакхий дулх даккха тIаийцад.

Ерригача а районе доажадеш а чуоттадаь а тоадолийтаргда. 3,5 эзар доахан, 15 эзар хьакха, 11 эзар устагIа, 181 эзар коа тIара оалхазараш.

1,4 эзар доаханна, 1,3 эзар Iаьсашта, 4,3 эзар хьакхана, 40 эзар коа тIарча оалхазарашта, 14 эзар жена лаьрхIа помещенеш ергья 1958 шера.

Грозненски МТС-а механизатораша шоашта тIаэц тракторни балхашка дIадодар 3 процент лохде, доагам а хьокхаш дола даьтта а 5 процент кходе.

ГУДЕРМЕССКИ РАЙОН

ДIадийнача дерригача лаьттан тIара цхьан гектара тIера лерхIаш 15 центер фийг бола культураши 20 центнер хьажкIаши йоаккхаргья.

30 гектар бешамаши 100 гектар комсаши дIайогIаргья. Юхкаш-овлаш дIадаьхачул тIехьагIа, 1500 гектар керда лаьтта кийчдергда. ХIара Iаттагара 2000 килограмм шура йоаккхаргья.

100 гектар лаьттан тIара лерхIаш хьайбаех продукташ йоахаргья: шура 90 центнер, дулх 25 центнер, дIайийнача фийг болча культурай 100 гектара тIера лерхIаш 100 эзар фуъ.

400 доахана 2 кхий, 4000 устагIана 5 кхий, 1200 хьакхана 2 кхий дергда.

НАЗРАНОВСКИ РАЙОН

ДIадийнача дерригача лаьттан тIара цхьан гектара тIера лерхIаш 14 центнер фийг бола культураш, цунца 17 центнер хьажкIаш йоахаргья. Назрановски совхозо тIаэц дерригача лаьттан тIара хIара гектара тIера лерхIаш 100 центнер коартолаш, 95 центнер овощаш яха.

9 эзар тонна кхои 1 эзар тонна минеральни удобренеши лаьттан тIа дулларгда, гурахьа дийнача 1200 гектар ялаташта дикагIа хьувкъийта удобренеш йохкаргья.

250 га бешамаш йогIаргья.

ХIара Iаттагара 1700 килограмм шура йоаккхаргья.

«40 лет Октября» яхача совхоза доярkас Даурбекова Шарипата цхьан Iаттагара 2200 килограмм шура яккха тIаийцад, Назрановски совхоза доярkас Мальсагова Лемкас — 2300 килограмм шура яккха тIаийцад.

КУРЧАЛОЕВСКИ РАЙОН

ХIара гектара тIера 18 центнер хьажкIаш йоахаргья, 100 гектар бешамаши комсаши дIайогIаргья.

Ерригача районе цхьан Iаттагара лерхIаш 1300 килограмм шура йоаккхаргья, хIаьта Ленина цIерахча, XX партсъезда цIерахча, «Путь к коммунизму» яхача колхозашка 1700 килограмм йоаккхаргья.

Ленина цIерахча колхоза доярkас нов. Сатабаевас хIара Iаттагара 1800 килограмм шура яккха тIаэц.

ХIара бахкача 100 Iаттагара 95 Iаса, 100 устагIагара 110 Iаьхар кхебергба. XX партсъезда жаIуно С. Рашидовс хIара бахкача 100 устагIана тIера 120 Iаьхар кхебе тIаэц, хIаьта Ленина цIерахча колхоза жаIуно нов. Джабухаджиевс 125 Iаьхар кхебе тIаэц.

Ерригача районе породах дола хьайбаш дебадергда: 900 бежан, царца 310 корта дахкаш дола доахан а долаш, 2 эзар устагIа, 40 эзар кIориг.

НАУРСКИЙ РАЙОН

Гулде районе дIадийннача лаьттан тIера фийг болча культурай хIара гектара тIера 10 центнер ялат. ДIайогIа колхозашка комсий бешамаш 200 гектар, сомий бешамаш 100 гектар, хIаьта совхозашка комсий бешамаш 1500 гектар, царна юкъе Калиновски совхозе 400 га, Наурски совхозе — 350 га, Алпатовски совхозе — 350 га, хIаьта Ленина цIерах йолча совхозе — 400 га.

Района колхозашка юртбоахама лаьттай хIара 100 гектара лаьрхIа 300 кг. тха даккха. Чуоттаяь 6 эзар хьакхеи доажадеш 2,5 эзар бежани тоадалийта. ХIара Iаттагара колхозашка 2200 килограммал кIезигагIа йоацаши совхозашка — 2800 килограмми шура яккха. ХIара яхкаш йолча котамо 110 фуъ делгеи, хIаьта устагIагара 5,2 килограмм тха доаккхилгеи Iалашде.

Ленина цIерах йолча колхоза колхозникаша декхар тIаийцад хIара Iаттагара 2700 куг. шура яккха, хIара устагIагара 6 кг тха даккха, хIара яхкаш йолча котамо 130 фуъ делга Iалашде.

«Красное знамя» цIи йолча колхоза чабано нов. Нестеренко В. Т. декхар тIаийцад хIара 100 жийгара 140 Iаьхарг хьалкхебе, хIаьта хIара устагIан тIера 6 килограммага кхаччалца тха даккха. Сталина цIерах йолча колхоза чабано нов. Лазарев А. Я. дош деннад хIара 100 жийгара 135 Iаьхарг хьалкхебе, хIаьта хIара устагIан тIера 6 килограмм тха даккха а.

Ленина цIерах йолча колхоза комсий бешамаш лелаеча бригадан бригадиро нов. Санько И. Н. дош деннад ший бригадо лелаеча 49 гектар хулча къоначa комсий бешамаш тIера планах лаьрхIа йолча 5 тонна меттел гектара тIара 7 тон комсаш яха.

Цу колхоза комсий бешамаш лелаеча бригадан бригадиро нов. Горьковая Л. Т. дош деннад ший бригадо лелаеча 55 гектар хулча комсий бешамаш тIера планаца лаьрхIа йолча 5 тонна меттел хIара гектара тIара 6 тон комсаш яха.

Наурски винсовхоза нов. Фисенко Н. керте латтача бригадо дош деннад ше лелаеча 65 гектар хулча комсий бешамаш тIера хIара гектара тIара планаца лаьрхIача 5 тонна меттел 6 тонн комсаш яха, хIаьта иззал комсаш яха лаьрхIад нов. Косенко В. Ф. керте латтача бригадо а ше лелаеча 114 гектара тIера.

ШЕЛКОВСКОЙ РАЙОН

Районе фийг бола культураш дIадийнача дерригача лаьттан тIера хIара гектара тIара 13 центнер ялат гулде, цунца: хьажкIаш 22 центнер, овощаш — 100 центнер.

Кхашка 10 эзар тонн кхо дIахьолга Iалашде, дикагIа хургдолаш тоаде 2,6 эзар гектар гурахьа дIадийна ялат.

Овлаш тIехь кIотарташ дIа а яьхе, кийчде 350 гектар керда лаьтта. Ардаш тIа дIае 1320 гектар хьажкIаш.

Гулъе латаш йолча ерригача комсий бешамий хIара гектара тIара 100 центнер комсаш. ДайогIа колхозашка 220 гектар комсийи 150 гектар сомийи керда бешамаш. Чакхдаккха 15 апрелга кхачалехь бешамашта хий дуллаш йола сангараши хорсамаши цIендар а, кийчдар а, хIаьта хий дилла 300 гектарал кIезигагIа доацача лаьттан тIа.

Iалашде хIара Iаттагара 2100 килограмм шура йоаккхилгеи ерригача районе хIара устагIан тIера 5,2 кг тха доаккхилгеи, Шелковски совхозе 7,5 кг а йоаккхаш. Iалашде юртбоахама лаьттай хIара 100 гектара лаьрхIа колхозашка 500 килограмм тха доаккхилга, хIаьта Шелковски совхозе 600 килограмм а йоаккхаш.

Хьалкхеде хIара дахкаш долча 100 хьайба лаьрхIа Iаьсий 95, Iаьхаргаш колхозашка 110-ти, хIаьта Шелковски совхозе 115-ти, хьакхий хурскаш ерригача районе хIара яхкаш йолча хьакхийгара 18. Чуоттаяь кхоабаш тоаялийта 3500 хьакха, 30000 боабашк.

Шелковски совхоза чабанаша нн. Манаповси Мелгешиевси дош деннад хIара 100 жийгара 135 Iаьхарг хьалкхебе.

Калинина цIерах йолча колхозо декхар тIаийцад 7 эзар кролик хьалкхее а, хIаьта 150 центнер кроликий дулх дIадала а.

Хьалде ерригача районе кхийнаш доаханна — 650 бежана, Iаьсашта — 550-на, 17 эзар устагIана желаш, 6 эзар коатIара оалхазари 13 эзар кIориги чуйолла моттигаш.

1958 шера хьалхарча ах-шера Ленина цIерах йолча, «Путь к коммунизму» яхача, «Терек» цIи йолча, Орджоникидзе цIерах йолча «Коминтерн» цIи йолча колхозашка шурийтоварни фермашта электрофикаци яр чакхдаккха.

200 моттига лаьрхIа автопоилкаш оттаяри ворхI колхоза фермашка электромеханически божабеттар Iалашдеи.

Лохде района колхозашка растенеш лелаяреи хьайбаш леладареи продукцен центнерах дIаухаш дола къахьегама денош 10 процента.

Кходе 3 процентал кIезигагIа доацаш доагами машинашта хьекха даьтташи, хIаьта лохбе кIаьда лаьтта ахарца нийсдича хIара гектар лаьтта ахарах дIабодаш бола мах 4 процента.

1958 шера юртбоахама продукташ кийчъярна лакхагIа дола декхараш тIаийцад керда вIашагIъехкача Веденски, Саясановски, Ножай-Юртовски, Первомайски, Советски районий колхозаша, колхозникаша, механизатораша.

* * *

Юрта боахама дикагIа болча болхлой республикански совещанен дакъалацархоша Нохч-ГIалгIай АССР-а юрта боахама берригача болхлой цIерах тешаю партии правительствои, шоаш ССКП Ленински Центральни Комитета гонахьа кхы а айххагIа кхоталургхиларах, хIаьта областен партийни организацен хьалхленца 1958 шера юртбоахама производство кхы а айярна, балха овсарал лакхаяккхарна, продукцех шийх дIабода мах лохбарна, хIаьта ССКП XX съезда исторически соцамаш кхоачашдара духьа дерригача халкъо лоаттабеча къовсамца хьинаре дакъа лацарна шоашта могар дергхиларах а.

Грознерча цхьоалагІча городан больнице санитарка йола Баннова Анна Дмитриевна яьй 1907 шера. 1936 шера денз Республикан станце донор йолаш хьайоагІа из. Деррига а 68 литр цІий деннад цо.

Баннова Анна Дмитриевнас лелаю «СССР сийдола донор» цІи йола значок.

26 феврале 1958 шера цамогаш болча наха дотта мах боацаш цІий делар Банновас.

Сурта тІа: Донор Баннова Анна Дмитриевна.

Плиев И. сурт.

Доярка Фекла Кулакова

Ткъаьи бархІлагІа шу да Фекла Семеновна Кулакова кІаьд ца луш «Кавказ» яхача колхозе болх беш йола, царех 16 шера доляркалла я из. Цу ерригача хана балха дика говзал Іомаяьй цо, къоначча колхозницашта раьза йолаш дІа а тел цо ший говзал.

320 эзар литр шура яьккхай Кулаковас дІадахача шерашка, 224 Іасилг хьалхкедаьд. Цхьаккха а ха хиннаяц доляркас ший декхар кхоачаш ца деш, колхоза правленес массехказза совгІаташ тийннад цунна.

ДІадахача шера хІара Іаттагара 2314 килограмм шура яьккхар цо. Цо дош деннад шура йоаккхилга 500 килограмм совдаккха, шин бетта хІара Іаттагара 305 килограмм яьккхай цо.

Кулаковас йоах,—айса Іаьсий хьал а кхедеш доахан тайпа тоадарца, царга дика хьажарца, доакъара рацион нийса лелаярца, ха ца кхоеш болх барца торо хул са шура дукхагІа яккха.

Доахан долчара дІайодац из ше денна доакъар цар деррига диъа даьннилга шийна дайча мара.

Доляркас беча сий долча балхах дикка хІама лу. ДІадахача шера Кулаковас 1127 трудоди даьккхар, цох 4234 килограмм ялати 5635 сом ахчеи делар цунна.

— Сай къахьегам СССР-а а Нохч-ГІалгІай АССР-а а Лакхехьарча Советашка хоржамаш дарна хетабу аз укх деношка — йоах Фекла Семеновнас.

П. ГАГИЕВ.

Кхалнах—коммунизм хьалъераш

Массадолча даькъе маІача наха нийсса политически а боахаман а культуран а балхаш деш ба кхалнах. Цу деша къаьстта чІоагІа тешал ду хІанз СССР-а Лакхехьара Совети Нохч-ГІалгІай АССР-а Лакхехьара Совети хоржаш цу Советий депутаталла кандидаташ оттабаьча кхалнаха —32 кхалсаг я депутаталла кандидат йолаш. Царца ба: Шалински школан директор Езиева Селима, Ингушски совхоза цІихезаь йола доярка Гогиева Аьсет, Шалински совхоза оалхазарий ферма заведующи йола Коку Хункарханова, Грозненски № 2 йолча барзкъаш тегача фабрикан болхло Ужахова Люба иштта дукха кхыбараш.

Вай мехка хьинаре коммунизм хьалъераш ба кхалнах а.

Сага ца йовзаш яр сигаленашкара къайленаш. Советски Іилманхоша историенчу эггара хьалха, говзалца хьаяь лаьттан спутникаш дІа а хийца, гучаяьхар уж къайленаш. ТІехь-тІехьагІа кхоачаш хиларгахьа гІерташ я саго планеташта юкъе никъ барна еш йола уйлаш. Мишта хетаргда дийнача организманна ше вІалла а ца хулча метте? Цу деша уйлаш еш бар дукхха Іилманхой.

Физиолог йолча Котовская Адийна карагІдаьлар из гІулакх — цІи хеза Лайка Іоама а даь, Космосе дахийта кийчде.

Сурта тІа: Котовская А. Р. газообмен тахкарна Альма яха жІали кийчдеш йоалл.

Егорова В. сурт. ТАСС-а фотохроника

Аз дош лу

Нохч-ГІалгІай Педагогически институте Нохч-ГІалгІай отделене деша ягІа гІалгІай итт йоІ. Партеси Правительствоси шерра дешара заведеней наІараш хьайийлай гІалгІайи нохчийи кхалнаха. Вай дерригаш а декхарийла да, партенеи правительствонеи воашта бокъо ялар баркал а оалаш, дика деша а, институт яьккхачул тІехьагІа юрташка балха а даха, кхувш йола тІехье коммунистически хьехамца кхетае.

Аз дош лу дІахо йодача хана тІехдика деша а общественни болх дІабахьа а.

ВЕДЗИЖЕВА Н., Нохч-ГІалгІай Педагогически института студентка.

Вай мехка кхалнаьха йоккха бокъо я

Первомайски района Орджоникидзе цІергІча колхозе доляркалла болх беш я со 1957 шера август бетта денз. Аз Кустанайски областе а баьб из болх пхе шера.

Вай республикан рузкъа совдалар а, къахьегамхой вахара хьал лакхдалар а хургдац къахьега декхарийла мел волча саго шийга доагІа дакъа а лоацаш, дика болх барца мара. Цудухьа сона хов, шура яккхар лакхдалар доаханцара болх безарои, царга дика хьажарои, ханханнахьа уж кхабарои, цІена леладарои мара Іалаш дергдоацилга.

Согара доахан дуккха шура луча доахан тайпа дац. ХІаьта а, цар тайпеи дІадахача шера цар енна шуреи а лаьрхІа укх шера, хІара Іаттагара 2000 килограмм шура яккха аьнна социалистически декхар тІаийцад аз. Цунах дІабахача бетта план, цхьан Іаттагара 100 литр шура планал совгІа а йоаккхаш кхоачашъяьй аз.

Доккха ираз лоархІ аз, кхалнаьха бокъо маІача наха нийсса,цхьан мугІарах, эггара хьалха хьалъоттаяьча вай советски мехка къахьега ший йолаш, советски саг се хилар.

Вай мехкарча, цхьатарра бокъо йолча берригача кхалнаха нийсса сай къахьегама рузкъа Даьхен юкъарча боахамаца хилийтарна низ ца кхобеш болх бергболаш я со.

ЧАПАНОВА ПАЬТІАМАТ.

Сурта тІа: Первомайски района Орджоникидзе цІерагІча колхоза доярка, Чапанова ПаьтІамат ше яьккха шура ийца ферман сепараторне дІачуйода.

З. Даурбекова сурт.

Цхьа дезал санна, шоайла хьоашал а леладеш, дуккха ча къамий мехкарий деша багІа Нохч-ГІалгІай Педагогически институте.

Сурта тІа: Институтера дика деша мехкарий. **Хьалхарча мугІарах** (аьттехьара аьрдехьа): **Дженгазиева З. В.** (ногІе), **Битиева Х. Б.** (гІалгІа), **Ужинова Л. К.** (эрсе), **Талгатова Т. М.** (аварка), **Хамидова З. Х.** (нохчо), **Мудаева З. С.** (нохчо).

ШоллагІча мугІарах (аьттехьара аьрдехьа): **Гурова Л. П.** (эрсе), **Албогачиева Н. Ю.** (гІалгІа), **Хатуева Р. Х.** (нохчо), **Ведзижева Н. Д.** (гІалгІа), **Бзаева Е. А.** (гІалгІа), **Капустина Е. И.** (эрсе), **Гукасян С. С.** (эрмало).

Хьалхеи хІанзи

1871-ча шера «ГІалгІай кхалнах» аьнна цІи а йолаш ше яздаьча книжка тІа гІалгІай краеведа Ахриев ЧхьагІас эггара хьалха печата тІа яздаьдар гІалгІай кхалнаьха вахарах. Иштта яздора ЧхьагІас: «йиІиг йича боккха цатоам хулара гІалгІачун цІагІа. Корта мукъа дале а, меца лелача бера берал хьалха дІадоалар. 8—9 шу даьлча денз йиІиго боахама гІулакхаш а леладора, хІаьта кагех долча берашта гІулах де дезаш а хулар из. 14—15 шу боккха хувцам хулар йиІига вахаре; наІарах ара а ца йоалийташ, вІаьхий а цІи хеза а зІамига саг варга хьежаш йоагІайора из. НизагІа маьре яхийтаро, истий тІакхуварло, моральнии къахьегамеи декхараш а, нускала унагІцІено а йохайора, из лоала а оттайора. Ше мел йоаккха ха бокъо йоацаш а яьккхе, 30—40 шу даьлча йоккхасаг хулар гІалгІай кхалсагах».

Іалаьмате хала дар гІалгІай кхалсага вахар революци ялалехьа. ЩагІара масса тайпа гІулакхаш де а, маро леладу бокъо йоацараш ла а дезар цун.

Пачхаьа Іаьдала законех кхалнаьха хоржама бокъо яцар, хІаьта политически вахара юкъе а яцар из. Капиталистически Іоаткъам хиларо, халача ахархой вахаро, общество а дезалашта юкъе а бокъо ца хиларо пачхаьа Россера кхалнах культура йоацаш а тІехьабиса а хилуйтар.

Октябрьски революцес яьккхар йизза кхалнаьха бокъо. «Кхалнаха маро аьннар 'мара де йиш йоацача законех, — яьхад Ленина, — вІалла хІама дисадац». Ший йоккхагІа йола юша, эрсий кхалсаг мукъа яьнначул тІехьагІа, мукъаяьлар гІалгІай кхалсаг. Эггара хьалха балха а баха, общественни вахара юкъе бахар гІалгІай кхалнах, коммунисташ Зязикова Жанети Базоркина Женеи.

ХІанз вай республке дуккха а ба лакхера дешар дийша кхалнах.

Москве СССР-а Іилмай Академен метта институте деша ягІа аспирантка Долакова Рая. Нохч-ГІалгІай историени меттеи литературани Іилма-тохкама институте балхаш деш ба Джамбулатова Зинеи Гойгова Заремеи. Йоккха говзал а йолаш, лорий институташ яьха, лораш ба гІалгІай кхалнаха юкъе. Царех белгал бе безаш ба ераш: Кодзоева Тамара, Ахриева Фатима, Мальсагова Мадина, ужжамо кхыбараш. Уж хинна ца Іеш, кхы дукхха а ба тайп-тайпара профессеш йолаш гІалгІай кхалнах. ХІанз Нохч-ГІалгІай педагогически институте деша ягІа 18-нел совгІа гІалгІай йоІ, укх шера кхы дукхагІа а хургба уж. ГІалгІай кхалнах Берсанова Фатима, Албогачиева Лида, Дачаева Кейпа, ужжамо кхыбараш партийни балхаш деш ба. ГІалгІай доярка Гогиева Аьсет СССР-а Лакхехьарча Совете депутаталла кандидаталла оттаяьй. Дояркаш Даурбекова Шарипат, Котикова Марем, хьехархо Шадыжева Лида, ужжамо кхыбараш Нохч-ГІалгІай АССР-а Лакхехьарча Совете депутаталла кандидаталла оттабаьб. Из деррига де йиш йолаш хилар Советски Іаьдал эттачул тІехьагІа Коммунистически партен хьалхаленца. Ала дезаш да, кхалнаха юкъе деча балхащца дуккха а кхоачамбоацараш хилар. Дукхача районашка кхалбераш деша ца ухийташ даьй-ноаной ба. Моттигаш нийслу мехкарий шоай безам боацача маьре дІателаш, дукха истий кхувлаш. Боккха болх бе беза кхалнаха юкъе динцара а дІаяхача замах юхе диса ца эша, харцахьара гІулакхаш а дІадоахаш. Уж тІехьадиса харцахьара гІулакхаш гІалгІай кхалнаха юкъера дІадаха хадданза новкъостал деш хила беза дийшаь бола, кхеташагІа бола гІалгІай кхалнах.

Боккха болх бе беза шоай йиІигаш деша а, кхалнах балха а, кино а, лекце а, ца ухийтача маІача наха, даьшта, вежараштa, моарошта юкъе. Эггара боккхагІа лоархІам болаш да кхалнахага дешийтар. Іалаьмате чІоагІа эшаш да Грозне кхалнаьха педагогически институт, кхалнаьха интернаташ, гІалгІайи нохчийи мехкарий институташка баха кийчбу курсаш хьеллар. Вай тешаш да хьатІадоагІача 1959 шерарча кхалнаьха дезача денга, 8-ча мартага, СССР-ера кхыча къамий кхалнах санна, нохчийи гІалгІайи кхалнах доккхача толамашца гІоргхиларах.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ГІалгІай педагогически института хьехархо.

ГІалгІай кхалсагага

Сага бокъо йоацаш,
Хьегаш дика доацаш,
КІезга лаьттаяц хьо гора.

* * *

Мел хала бар алал
Хьайга хинна бала?
Мишта телхаш дар хьа борал?

* * *

Кхийнаяцар аьнна,
Мар вале а къаьна,
Маьрел де кхадж боагІар хьога.

МаьрцІей дукъ деллачар
Кхы ца доалаш качар,
Хадар лер хьа бейча кога.

* * *

Е жеръяьннай яхаш,
Цхьаь хулар хьо яхаш,
Шийла Іаьрж дег чур ца хадаш.

Массе къаьна-къона
Деш вар оалал хьона.
Хьа гІулакх дар ІагашІкадаш.

* * *

БІаьшерашка Іайна
Чу мел къийлар хьайна
Іа дицдир Октябра замах,
Дуне эргадаккха,
Хьо а балех яккха
Енача Советий замах!

КАПИТОН ЧАХКИЕВ.

март 1958 шера.

ГІалгІай кхалсаг—педагог

Пачхаьа хана цхьаккха а бокъо йоацаш хиннаб гІалгІай кхалнах. Дийшаь кхалнах вІалла а бацар. Цудухьа гІалгІай кхалнахага дешийтар — эггара доккхагІа дола декхар дар. Из дика кхета а даь, ерригa уйла хьехархо хиларна, тІаккха гІалгІай кхалнах дешарах кхебарна тІаяхийтар Борова Любас. ХІанз Борова Люба хьехархой дешара гІулакх а балха говзал а лакхайоаккхача институте болх беш я. ГІалгІай хьехархошта чІоагІа новкъостал ду цо.

Балха толам болх безарца хул

Советски Іаьдало Іалаьмате йоккха бокъонаш еннай вай мехкарча кхалнаха: моллагІа а дешар деша, шоашта дукхагІа деззача даькъ тІа шоашта булоргбола болх бе, иштта кхы дуккха а яраш. Цу бокъонех, сайна дукха беза доярка болх хьа а ийца из болх беш я со 1957 шера октябрь бетта денз.

Тха, доляркай болх хала бале а, из безача сага чІоагІа сакъердамеи Даьхенна эшаши болх ба. Аз сай болх сахулача ханна болабу. Іуйрийна 5 сахьати 30 минути яьлча балха хьайоагІа со. Хьа ма кхаьчча а доахан цІен а дийя доакъар дул царна. Детталехьа хьалха тІаьдача, мелача йовлакхаца шим цІен а бийя массаж ю, тІаккха детт.

ХІама хьокхача хана аз царна лу доакъар да: Іуйрийна — 1 килограмм чич, 15—20 килограмм барда теха ча, сайрийна — чич, силос. Дийнахьа ара даж уж.

Иштта доаханна гІулакх даро дукха шура хулийт. ХІанз, ден-бус цхьан Іаттагара аз йоаккха шура 40 литрага кхоач. ХІара Іаттагара 1350 килограмм шура яккха езаш план я тха колхоза укх шера. Аз тІаийцад 1650 килограмм шура яккха аьнна социалистически декхар. Из декхар кхоачашдарца а, дІахо йодача хана сай болх тІехь-тІехьагІа совбахарца а сайна Советски Іаьдало еннача бокъонна жоп далар сай декхар лерхІ аз.

Евлоева ФАДИМАН. Первомайски района Ленина цІерагІча колхоза доярка.

Первомайски район. Мужечара, Орджоникидзе цІерагІча колхоза колхозникаша, чІоагІа барттайна болх дІаболабаьб укх бІаьсти, къаьстта шоай теркам тІа бахийтаб колхозникаша сомий бешамаш дІайогІарна. Укх деношка цхьа эзар совгІа Іажийи хьачийи гаьнаш дІаегІай цар. ХІанз сомий гаьнаш дІайогІилга цхьабартболаш хьинаре дІахьош ба колхозникаш.

Сурта тІа: Орджоникидзе цІерагІча колхоза колхозникаш Іажий гаьнаш дІайогІаш боахк.

С. Хакиева сурт.

Новкъост Даурбекова Идриса Шарипат «Октябра 40 шу» яхача совхоза Долакха-юртарча отделенен доярка я. Ше леладеча доахах хІара Іаттагара 1958 шера 2200 килограм шура яккха аьнна социалистически декхар тІаийцад цо.

Нов. Даурбекова Ш. 76-ча Назрановски хоржамий округе гІолла Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совете депутаталла кандидат я.

Укх мехкарех боккъонца бола педагогаш хургба

Шовзткъа шу хьалха берригача гІалгІай мехка гобаьккхача корайоагІаргьяцар кІезига-дукха а дешар ховш йола гІалгІай кхалсаг. ХІанз, вай хана, гІалгІай кхалсаг — лор, агроном, Іилман болхло, хьехархо я. ТІехь-тІехьагІа дукхагІа хул дийша а, цхьацца говзалаш Іомаяь а, общественни вахарца дикка дакъа лоацаш а бола нохч-гІалгІай кхалнах. Царех цаІаш-м Назранерча юкъерча школан къона хьехархой а ба. Уж ба — Шадыжева Лида, Дидигова Марем, Тамбиева Лайла.

...Дукххача хана денз дега чу кхоабаш яр Іаьржа, доккхий бІаргаш долча йиІига Шадыжева Лидайна хьехархо хила аьнна йола уйла: селла дукха дезар цунна бераш. ВорхІ класс йистеяьккхачул тІехьагІа Лида Джамбульски педагогически училище деша йода. Іалаьмате дукха къахьег цо, чоалхане хьехархой говзал Іомае гІерташ. Дешара чуйийрзача Лидайна мишта даьлар ца ховш, чакхдоал диъ шу. Цунна дега чу хинна уйла юххера а кхоачашхул: 1957 шера цунна педагогически училище йистеяккхара диплом лу.

Назране ше цІа ма е а, Шадыжева Лида йоалалу Назранерча юкъерча школе кхоалагІча класса хьеха. Берригa ший низ а ший говзал а дІалу цо цу сийлен гІулакха. Дешара шу доладалалехьа дуккха хьалха чІоагІа къахьег къонача хьехархочо, деррига бераш дешара юкъелаца гІерташ.

Лидас школе болх бу ерригa а цхьа шу кхоачаш доаццаш ха мара яц. Цхьабакъда, цу лоаццача хана а чІоагІа езаеннай из берашта а, ший новкъосташта а. НГІАССР-а Лакхехьарча Совете депутаталла харжа оттабеча кандидатий цІераш йоахаш, Назрановски совхоза къахьегамхоша эггара хьалхарчарца яьккхар гІалгІай йиІий Шадыжева Лидай цІи.

Нохч-ГІалгІай пединститута заочни отделенен студентка йола Тамбиева Лайла школе берашта хьехасна массехк бутт мара бац. ЧІоагІа хала дар цунна хьалхарча деношка: ший 20 шу мара а даьннадацар цун, хІаьта вІалла балха говзал йолаш а яцар из. Цхьабакъда бераш, хьехархой болх чІоагІа безаш хиларца, цунна гІо деш боккхагІа бола новкъостий хиларца чекха дІашаьръелар из цу балха. ХІанз Лайлас айхьаза а говза а дІахьу ший гІулакх.

— Бераш, цІагІарча заданешка хьожаргда вай, — йоах къонача хьехархочо, хІаьта из оаз кІезигадукха цІимхаро яле а, берашта хоалу хьехархочун шоашцара безам, цо еш йола йоакхо. Дукха еза берашта шоай хьехархо, хІаьта бераш цунна а дез--кх-дукха.

ЧІоагІа къахьега дийзар Дидигова Марема 4-ча класса дисциплина а дешар а тоадара духьа.

ГІалгІай берашта хало ба эрсий мотт, цудухьа Марема къаьстта боккха теркамбу цу предмета. ХІаьта цун къахьегам пайда боацаш а бисац: береша тІагІертта Іомабу эрсий мотт. Дидигова Марем а ягІа педагогически институте заочно, деша.

Шоай керттерча занятел совгІа—школе хьехари институте дешари—болх а бу. Дидигова Марем — ВЛКСМ-а Назрановски райкоме вІашагІтеха йолча мехкарий комитета председатель я, хІаьта Тамбиева Лайла цу комитета а школерча дешархой комитета а член я. Дикка къахьег къонача хьехархоша дийша боацача боккхийчарна хьехаш а. Ала дезаш да, из болх а цар толаме дІахьолга.

Миштаб шун хьехархой, аьнна шийга хаьттача, школан директоро Баркинхоев Джабраила, кхы дукха уйла а ца еш, жоп делар:

— Боккъала дика ба. Са зІамагІа бола коллегаш нийсача наькъа тІа гІолла болх. Теша мегаргва, цу мехкарех боккъонца бола педагогаш хургхиларах.

КОСТОЕВ Іал.

Наха белгалбаьб дикагІбараш

Доярка—депутаталла кандидат я

Чкалова цІерагІча болхлой клубе йоаккхача зале гІорадаьнна чІоагІа тІоараш деттар. Собране гулбеннача мехкдаьттан МагІалбикан харжархоша чІоагІа ладувгІар лакха йоацаш, гІийло йолча йоІо трибунанна юхера дийцачунга:

— Со ахархочун йоІ я. Со яхача укх 25 шерах ийс шу доарка йолаш болх беш я со. Сох тешам бенна оаш со хьаллацарах, чІоагІа баркал оал аз шоана, деза новкъостий. Массаза а се халкъан гІулакха кийча хургхиларна тешам лу аз шоана. Сай къахьегамца а, сай дерригача яхарчухь а наьха тешам бакъбе хьожаргья со...

Зале юха а оваци гІеттар: Иштта тІаийцар МагІалбикан къахьегамхоша гІалгІай къаман йоІ, кІаьд ца луш къахьегаш йола, ингушски совхоза дикагІа йола доярка Гогиева Іаддалмажита Аьсет. Из цІи яьккхай МагІалбикани Назрановскии районий къахьегамхоша СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совете депутаталла яхийта кандидат из оттаеш.

Ший 16 шу доалаш йолаелар Аьсет гаьнарча Казахстане доляркалла болх бе. ДІатІахьежача из дегІа зІамига хиларах, колхоза хьалхлелаераша зІамига я яхаш балха дІаэца тагацар из.

Паспорт а дахьаш да воалаве везаш хилар Аьсет. Цул тІехьагІа бетта аьнна массехк етт белар цунга.

Массадола хІама ха гІерташ, къахьегама тІера йолча Аьсета кастта сий де баьлар цун новкъостий. Дика говзал йолча доляркаша безаме дІахьехар цунна шоай балха опыт, хІаьта цо дика хьа а эцар къахьегама хьисапаш, цул совгІа ший дикагІдола хьисапаш кхы тІа хьа а лехар цо. Дика кІаьда уйла йолаш хиларои доахан дукха дезаш хиларои новкъостал дир доляркана доахан шийна карадерзаде.

ДІаухар кІираш, бетташ. Башар кердача доляркех бола цатешам. ДегІаухар цун говзал. Юхханца тІехьа лаьтта цун доахан шура дукхагІа тела даьлар. Цунца цхьана лакхдала доладелар гІалгІай къонача йиІий сий а.

Шийна дІаденнача доаханна гІулакх делгеи уж кхоабалгеи тІа-тІа диках леладе яьлар Аьсет, кІаьд ца луш уж деттарца. Доахана шура дукхагІа ялар, уж дика кхабара баьханащца дувзаденна хилар кхета а деш, дукха низи хаи дІаяхийтар цо доаханна доакъар дика кийчдарна. Из деррига а доляркашта юкъе социалистически яхь йоаржаярна ший лоархІам болаш а хилар: шу йистедоаллаш Аьсет, хьалха латтачарца нийсъелар, хІаьта ше болх беча шоллагІча шера хьалха латтача доляркай хьалхара моттиг чІоагІа лаьца дІаэттар из.

Гогиевар дезала юкъе йоаккха хулаш латтар Мария а. Ший йишийца Аьсетаца доахан долча йоагІаш цунна доаханга хьажа гІо де гІерташ хулар из. Доляркана гора, Мария доахан дукха дезаш хилар, царга из хьакхашта хьожаш хилар, цунах цо лаьрхІар кІезиг-кІезига из болх бе Іомаелга. ХьалхагІа, доаханна гІулакхде, уж цІенде, тІакха доаханна доакъар кийчде цул тІехьагІа уж мишта детта деза хьийхар Аьсета цунна.

Ший ялхайтта шу даьлча, йоккхагІа йолча йишийца цхьана доляркал болх бе йолаелар Мария. Шоайла вІаьший дукха а безаш, вІаший новкъостал деш, шоай балха земаш дІа-юха телаш болх бора цар. Цунца цхьана, социалистически яхь леланеш шоайла къувса а болабелар уж. Цу гІулакхо гІо дир царна шиннена а къахьегама хьокхамаш лакхде, шура яккхар дІахо а айде.

Каст-каста хулар Мария йишел котъялар, тІакха Аьсет гІадйодар зІамагІчунна карагІдаьнначоа. ХІаьта Аьсета кхыча тайпара говзал лахарца юха котйоалар шура дукхагІа яккхарна. Доахан леладарна шийна хайна керда хІама вІалла а лочкъадацар Аьсета е йишех а е кхыча доляркаех а. Ший «къейленаш» хьаювцаш ела а къежаш оалар цо:

— Дика дар вай ерригa доляркаш дукха шура яха Іомалоре. Цунах царна шоашта а паччахьалкхенна а пайда хул.

Иштта паччахьалкхен уйла йолаш яр хьалха латта доярка.

Шура яккхар лакхдаларца цхьана шерлуш латтар хьалха латтача доярка-йижарий Гогиевар цІи хазар. Цар цІераш каст-каста хила яьлар газеташ тІа, цу йижарашта похвальни грамоташ а совгІаташ а телаш белгалбе баьлар уж. Ишта шоай уйла ярах а сий дарах а кура ца бовлаш, шоай болх дІабихьар цар. Сонта боацаш, тешаме къахьегаш болча цар дІахо а лохар доахан продуктивность айяра керда хьисапаш.

Дукха шура яккхар айдарна боккха лоархІам болаш да доахан дикача фух хилар. Из дика кхетадора йижараша. ХІаьта мишта тоадергдар доахан фу дика хилар? Цу деша дукха уйла йора Аьсета. Цкъа ший уйлаш Марияга йийцар цо:

— Доахана фу тоадарна доляркаша шоаш болх бе беза — йоахар Аьсета. — Цу гІулакха дика дар, дика шура луча доахана даь а, дикача фух йолча бугІаех даьнна а Іаьсий вай воаш кхоабаш, хьалкхедаь, тІаккха царгара воаш шура яьхача. Цу тайпара кагий доахан юкъе доаладарца тоае йиш яр доахана группаш, цар фу дика хилар лакхде йиш а я.

Марияс хьаллаьцар йиша, уж шаккъе а зоотехник волча а яхар. Кастта Аьсета предложени доахан ледадерий совещане йийцар. Цо яьхачоа тІехьа бараш хилар. Иштта юкъедоаладир, шура яккхар айдарна лоархІамера дола хьисап. Массехк шу даьлча йижараша Гогиевари цар хьокхамах болх беча кхыча доляркашеи шоашка дІабеннача хІара Іаттагара 2500—3000 килорамм шура йоаккхаш болх бу.

Казахстанера шоаш баьхача даьй мехка цІабаьхкача дика накъа баьлар Аьсетаи Мариянеи шоаш баьча балха лакхара хьокхам. Шоаш баьхача Ачалкхе, шоай дезалца, вежарий а тІехь 1956 шу йистедоаллаш цІабаьхкар уж. Цу ханага йоаккха хилар цар зІамагІа йола йиша Роза — цун а 16 шу даьлар. Доахан дезар могадир цунна йижараша.

Шоаш цІабаьхка массехк ди даьлча Аьсети, Марияи, Розеи шурий — товарни ферме баьхкар, шоашка цхьацца группа доахан хьадалар деха. БархІ шу даьнначул тІехьах, юха а бІаргадайра Аьсета ферман хьалхале лелаераш цунна болх булургьхиларах ца тешаш хилар.

Аьсета сатийна аьлар:

—Аз дІаяхачох а документех а ца теша йиш я шун. ХІаьта са кулгех тешаргда шо. МоллагІча тайпара сайна ховр дІахьокха кийча я со.

Цу дийнахь балха ара ца йоалаш йисача доляркан доахан дийттар Аьсета. Доаханна гІулакх цо деш, леладеча гІулакхашка хьежаш, зоотехнико а ферман заведующес а кхетадир ший гІулакх дика довзаш Аьсета леладелга. Сарахьа, Аьсет хьожаш яр шийна лелабе хьабеннача 13 Іаттага.

Хала леладе дезаш дар цунна кхаьча доахан. Цу доаханна юкъе ши етт геттара во бар. Бокъонца уж шиъ дІабийхка болга хайча мара зоотехник а юхеводацар царна. Уж шийца хьаІомаде могаш саг вацар.

Ши етт иштта акха хилар дувцаш, зоотехника кердача доярка сатедеш аьлар:

— Керттерча даьке кхаба Іа уж ши етт, гІеллургбоацаш. Кастта фермера дІадоахаргда вай уж. Цу сарахьа денз Аьсет дукха хулар доаханна юхе. Саг юхе ца вутача, цу доаханна юхе хулар из ше бІарга гургйолаш, каст-каста царна йол хьалхишка тоссаш, хьесташ, шийца Іомадора цо акха доахан. Іуйранна уж детта хьежар Аьсет, цхьабакъда доахан леладечар новкъостал ийшар, уж хьалаьца латта.

Иштта дІадахар иттех ди. Цу ханага Аьсетаца Іаьмар доахан, тух техе тоабий бод, маькха чІегилгаш телаш кхоабар цо уж. КІезиг-кІезиг дІаІаьмар цунга ши етт, шоашта кулг хьокхийтар цар. Из йист хилча Іахар цунга уж.

ЦхьайтталагІча дийнахь саго новкъостал ца деш ше бийттар цо уж ши етт. Деррига дика хилар. Цул тІехьагІа хІара дийнахь дукхагІа хилар шура яккхар. ХІанз хІара дийнахь 14—15 литр шура лу цар, хІаьта хьалха санна Аьсет мара саг юхе а ватац.

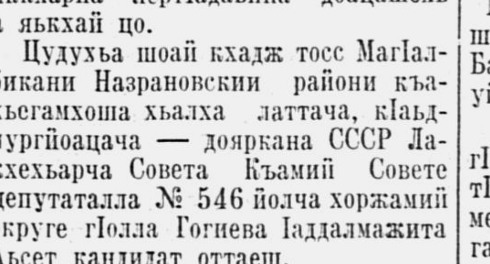
Йижарий Гогиевар ферме балха бахкалца лерхІаш дар, моттигерча фуха долча доахана, дика шура лургьяц яхаш. Доаханна ду гІулакх дика дарца а уж дика кхабарца а 1957 шера шура яккхарна лакхара хьокхамаш даьхар цар. Аьсета, шийга дІабеннача 13 Іаттагара, хІара Іаттагара 1680 килограмм йоаккхаш шура яьккхар, цул дукха тІехьа бисанзар цун йижарийМарияи Розеи.

1958 шера социалистически декхараш тІаэцаш, Аьсета дош деннад хІара Іаттагара 3000 килограмм шура яккхарна. Цо дІадоладаьд 3000 килограмм шура яккхарна доляркаша социалистически яхь лелаяра гІулакх.

Январь бетта хІара Іаттагара 184 килограмм шура яьккхай Аьсета. Из а, цун доахан хІанз а дика шура яккхарна лертІадаьнна доацашехь а яьккхай цо.

Цудухьа шоай кхадж тосс МагІалбикани Назрановскии районий къахьегамхоша хьалха латтача, кІаьдлургйоацача — доляркана СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совете депутаталла № 546 йолча хоржамий округе гІолла Гогиева Іаддалмажита Аьсет кандидат оттаеш.

П. РУСИН.

Кхалнах боккха низ ба

Укх шера Дунен халкъашта юкъера кхалнаьха ди дог гIоздаларца дезду вай мехка. СССР-а Лакхехьарча Совете хоржамаш дара доккха цIай гарга да. Советски халкъо из ди массазза а къахьегама керда толамаш дахарца, къахьегамхой вахара хьал кхы тIа а тоадарна керда коталонаш яхарца.

Данен столице 1910 шера социалисткай дуненхалкъашта юкъерча конференцес оттадаьд дунен халкъашта юкъерча кхалнаьха ди 8 марта дезделга. Россе из ди дезде доладеннад 1913 шера. Цу хана денз 8 март цхьатарра бокъо хиларна миллионий кхалнаьха низаш вIашагIтохаш дола ди хинна дIаэттад.

Советски Iаьдало дунен тIа эггара хьалха Iоаткъама кIалхара а яьккха маIача наха нийса массадолча даькъе цхьатарра бокъо елар советски кхалсага.

Советски мехкеи дунен халкъа демократен мехкашкеи мара яц кхалнаьха маIача нахаца нийса бокъонаш.

Коммунистически партеси Советски правительствоси кхалнаьха еш йола йоакхо къаьгга холуш я горянкашта. Октябрьски революци хилалехьа хала дар вахар. Кхалнах-горянкаш шийн даь цагIа а маьре баха баьлча а лаьш бар.

ШариIатах йизза маьра кара яр сесаг. Дино-исламо из тайпа хьал хьаллоацар. Масала, шариIатах кхалсаг урдох йохка йиш яр. МаIача сага массехк сесаг лелае бокъо яр.

ЙоI бокъо йоаца лай яр шийна хетар а дезар а дIаала. Цунна хьалхара даси нанаси дора из. Каст-каста нийслора цудухьа из воккхача сагага маьре яха езаш моттиг е шийна ца везача цаI-шиъ сесаг йолча сагага йохийтар.

ШариIата яхачох зене а кхалсага ца эшаш а лерхIар дешар Iомадар.

ХIанз а тIехьа нохчаштеи гIалгIаштеи юкъе цхьадолча даькъе леладеш да уж зене дола къаьнарча ханах юхедиса гIулакхаш.

Цхьабакъда, Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцес кортамукъа яьккхача кхалсага-горянкана дайзар шийн лоIамах долча, творчески гIулакхех дизза долча вахара ираз. ДIаяхача хана йизза маIача сага кара хиннача кхалсагах обществона биззача маьха йола член а хилар, кортмукъарча кхалнаьха къахьегамо мел тамашийна хIамаш ду дIа а хьекхар.

ХIанз нохчийи гIалгIайи кхалнах маIача нахаца цхьана кхашка, заводашка болх беш, общественни вахара юкъе дакъа лоацаш ба. Царна юкъе хьехархой, лораш, партийнии советскии организацей, комсомола болхлой, артисташ ба.

ТIехь-тIехьа дукхагIа чуоз кхалнах-горянкаш школашка, юкъара а лакхара а дешача заведенешка.

ХIанз нохчийи гIалгIайи 23 йоI я мехкдаьттан институте, ужжал мехкарий деша багIа педагогически института нохч-гIалгIай отделене, гор. Орджоникидзе, Ростове, Москве, иштта кхыча городашка деша ягIа 22 кхалсаг-горянка, 8 йоI деша ягIа университете, 5 политехнически институте.

Советски паччахьалкхенна карагIдаьннараштa юкъе вай кхалнаьха къахьегама доккха дакъа да. Промышленносте, гIишлонаш еча, паччахьалкхен а боахама а аппарате, Iилман учреждененшка, наьха унахцIено лораеча, дешар хьехача болх беш дукхагIа бараш кхалнах ба.

Вай кхалнах боккха низ ба юрта боахаме.

1957 шера 20-нел дукхагIа доярка яр вай республике хIара Iаттагара 3000 килограмм а дукхагIа а шура яьккха. Царна юкъе Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхозера, хIара Iаттагара 3843 килограмм шура яьккха Лидия Колесникова, совхозе хьалхе яьккха дикагIа йола доярка Гогиева Iаддалмажита Аьсет, Грозненски района шурий совхозера эггара къонагIа йола болхло Фоменко Валентина, Грозненски сомийи овощайи совхозера Сердцева Раиса, иштта кхыбараш.

Лермонтовски совхоза 4-ча отделенен дикагIа йола дояркаш Асламбекова Аьсети, Паладеи, Тонтеи комсомоле дIанийцаб 1958 шера январе.

«Советская Россия» яхача совхозе къахьегаш 150 нохчий кхалсаг я.

Коммунизм хьалъераш — тIехдика кхалнах республикан къахьегамхоша СССР-а а Нохч-ГIалгIай АССР-а а Лакхехьарча Советашка депутаталла бахийта кандидаталла увттабу. Цар биографеш тайп-тайпара я, хIаьта а уж гарга увз цхьатара долча дукхача гIулакхаша; уж хьалкхийнаб мехкаца цхьана Коммунистически партен хьалхаленца. Цар вахаре керттера дар шоай къахьегамца даьхенна пайда лулга да.

Депутаталла кандидаташта юкъе я Езиева Селима — Шаьларча ворхI шера дешача республике эггара хьалхарча кхалнаьха школан директор. Цу школе 104 нохчий йиIиг ягIа деша. Х. Д. Музаева, К. С. Ханхурханова, Е. С. Авилова иштта кхы дуккха ба кандидаташ.

Дерригача дуненна хов Советски Iаьдало боадала, бокъо йоацаш хилара кIалхара а баьха паччахьалкхенна доал дарна маIача сага нийсса дIаоттаяьлга.

Суданерча Фатьма Талиб Исмаила СССР-е кхалнаьха вахарах шийна дайнар дувц;

«...Тхо Советски Союзе хилар, из тхоай бIаргашта бIаргаяйра, советски халкъаца цхьана даьхар, из бокъонца дайза а дайзар. Советски Союзе тхо къаьстта чIоагIа цецдаьхар — советски кхалнах — болхлой, ахархой, министраш, лораш, инженераш, вахара дерригача доакъошка болх беш бола кхалнах хилар. Цар хьахьекхар тхона хьалхале лелаю балхаши дезала цIагIарча боахама юкъе къахьегилгеи цхьана леладара тIех дика масала. Тхона чIоагIа дика хийтар советски маIача наха кхалнахаца цхьана бар, цар къахьегам царна безар, цхьа барт бола дезал хинна цхьана цар къахьегар».

Коммунистически партеси Советски правительствоси ца хаддаш йоакхо ю кхалнаьха: берах хиларахи, бер дарахи йола отпускаш 112 денга кхоачаш йIаьхъяьй, мукъачеи дезачеи деношта хьалхара балха денош лоацдаьд, школаш-интернаташ вIашагIъехкай, кхувш боагIарий балха ди лоацдаьд. ДукхагIа еш латт берий учреждениш, школашка дIаьхдаьча ден группаш вIашагIъехкай, хьаьй санитарни вахара учреждениш, санатореш, салоIа цIенош и. кх. дI. Цу дерригнеша хьахьокх кхалнаьха чIоагIа йоакхо еш хилар.

Вай республикерча шоай йоккхагIча южараша-эрсаша санна кхалнаха-горянкаша а шоай дерригa низаш тIадахийта деза республика чехкагIа меттаоттае. Производстве, юрта боахаме, культурни фронте балха юкъе хьинаре дакъа лаца деза.

Дунен халкъашта юкъерча кхалнаьха ди — 8 март дездеш Советски Союза кхалнах санна Нохч-ГIалгIай республикера кхалнах а кхы а чIоагIагIа кхоталургба Коммунистически партена гонахьа, кхы а хьинаре дакъа лоацаргда машар бахьан, вай мехка коммунизм хьалъярна дерригача халкъо лоаттабеча къовсама юкъе.

З. Д. ДЖАМБУЛАТОВА,
Iилман болхло.

Токара Изотьева ший тамагIа

Укх деношка 27 шу доал дикачеи цIеначеи гIулакхаца ший болх дIахьош, «Красный Молот» яхача заводе Николай Михайловича Изотьев, болх бу. Балха хьалхарча шерашка тайп-тайпара балхаш дора цо, 1946 шера денз токаралла болх беш ва из.

Нов. Изотьевс нийсеи цIенеи беча балха бIарг тIаэттар цеха хьалхале лелаерий. 1952-ча шера цунах шоаш чIоагIа тешаш хилар дIахьекхар балха хьалхале лелаераша: цунна ший тамагIа делар. Цу хана денз, технически контроль ца а хьожаш, духхьал сборочни цехе чуйолх цун тамагIа тIалатта оатхалаш. Нов. Изотьевс кийчъяьча хIара оатхала тIа латташ хул цифра «16» юккъе а йолаш кхо са барг (треугольник). Из тамагIа тIадолаш хилча оатхал тешаме йолгах тешаш хул сборщикаш.

— Сона цIакха а дицлургдац, — йоах нов. Изотьевс, — сайга сай тамагIа денна ди. — Цеха хьалхале лелаераша са кулг а лувцаш шоаш сох тешилга дийцар сога.

Из тамагIа хьаэцаш сайха цар бенна тешам айса боаберг ца хилара дош делар аз токараштa. Из дош аз лорадеш ледаду. ХIара аз сай тамагIа оатхала IотIа мел оттадеча хана сай дош дагадох сона. Сай тамагIа со паччахьалкхенна хьалхашка массаза бехктокхаме лоаттаву. Цу гIулакха сона эггара йоккхагIа йола суд са сай эхьи сийи да. Аз цIаккха боабергбац сайх бенна тешам.

Нов. Изотьевга хьаде дIателараш эггара чоалханеи бехктокхамеи дола балхаши оатхалаши да, цо дика кхоачаш а ду уж. Массайолча хана 2,5 балха боарам кхоачашбу цо.

МАЙОРОВ И.

ЭгIа Ачалкхерча школан болх тоабе беза

Дешара гIулакха вай советски мехко миссел дукха ахча, руцкъа дохийташ, советски мехка миссел дуккха дика тайп-тайпара школеш йолаш, дийша баьнна учителаш, инженераш, лораш, агрономаш кхыбола нах болаш, Iилма говзал лакха латташ мохк дуне тIа бац.

Дика ба вай школешка хьалхале лелаераш а хьехархой а. ХIаьта а дикача дезалла юкъе а хул во саг. Цу тайпара вай школешкарча дикача балхлошта, хьехархошта юкъе а нийслу наггахьа во нах.

Малгобекски районе ЭгIа Ачалкхе баха нах чIоагIа латкъаш ба шоай школен заведующи вола Фирсов Ф. В. кастта-каста къаракъ молаш а школера болх во беш а ва яхаш. Цу школен балхага кIеззига хьежача гучадаьлар, дешара шу долалуча хана деша даха дезача берий лоархIам баь ца хилар, дIаоттае кизгаш а доахкаш шоллагIа рамаш йоллашехь а дерригача Iай ужаш дIаоттаяь ца хилар, цудухьа классашка шийла а дукха бераш могаш доацаш а хилар, школе дешаш дагIача берашта а болх берашта а арабаха моттиг ца хилар.

Школен отчеташка хьежача, дерригa дешаш дагIараш 40 бер да, царех 10 бер дешара тIехьа диса да, цхьабакъда, классай журналаш тIа латтача отметкашка хьежача дешара тIехьа дисараш дукхагIа да. ЦхьоалагIа классаш шиъ я 19 бер чудолаш, царех цхьан классе 15 бер да, вокха классе 4 бер мара дац. Укх шера февраль бетта 25-ча дийнахь делкъела тIехьагIа школе деша дахка дийзараш 19 бер дар, хьадаьхкараш 14 мара дацар, отчеташка хьежача деша ахара процент 96 чухьнагIа яц. Цу берашта хьеха вена, школен заведующи а учитель волаш вола Фирсов Ф. В. урокий планаш а йоацаш вахар классе. Школен заведующес Фирсовс Ф. В. хьехаш йолча кхоалагIча классе дешаш 10 бер да, царех дешара тIехьа диса 4 да. Укх шера цу школе дешаш дагIача берий даьшцеи ноаношцеи цхьа собрани а яьяц.

Малгобекски горОНО болхлой хиннабий школе? Цар школен балха баьча тохкама акташ мичай? — аьнна хьаттача, Фирсовс йоах: наггахьа боагIа, цхьабакъда, цхьаккха тохкама акт сона бIаргаяйнаяц.

Цу школен болх тоабергболаш дола гIулакхаш кхоачашде деза Малгобекски горОНО-с.

Автобус ахийта еза

Назранера СурхотIа уха автобус Экаж-къонгий-юрта гIолла ух. СурхотIа юхайоагIача хана автобус нахах хьалйиза хул, тIаккха Экаж-къонгий юртарча къахьегамхой Назране баха йиш хилац.

Назрань района центр я, цига аха безаш дукха гIулакхаш хул наьха. Из кхета а даь, дийнахьа цкъа мукъагIа автобус ахийта еза Экаж-къонгий юрта.

Б. ИТОЗОВ.

Дика болх бу отделени

Ден-бийсанна бе безача балха уйла а еш, социалистически яхьаца болх дика вIашагIа а боллаш, гаргалонна, хьоашалла тIехьа цхьанна болхлочунгахьа озабезам а ца беш, болхлошкара доагIар бокъонца ханнахьа хьа а дехаш, царна эшача метте доагIачоа новкъостал а деш, дика доал деш боахама керте латтар хуле, цу боахама гIулакхаш дика леларгда. Цу тайпара ди-бийса ца къовсаш, ший еррига уйла а низ а тIабахийта, боахама дика доал деш ва «Ингушский» совхоза цхьоалагIча отделенен управляющи вола нов. Чопанов Ахьмад. Пхьера хана хьайбай фермашкара доахан бийсанна мишта Iалашдаьд хьож из, сахалалехьа гIой царна деча гIулакхага, доярка а тракторни бригадий а балхашка а хьаже, 8 сахьат доалача хана конторе воагIа. Иштта, ди-бийса ца къовсаш, цо хинаре болх бар бахьан долаш, цу отделенен болх дика лел.

Отделенен доахан фермеи, хьакхарчий фермеи, арара лаьттанцара болх бу бригадеи я. Цар массане а СССР-еи Нохч-ГIалгIай АССР-еи Лакхехьара Советаш харжара сийна социалистически яхь а лаьца, шоашта тIалатта декхараш дика кхоачашду.

Доахан ферма чу 195 бахкаргболаш етт ба. Царех 91 етт бетташ ба. Шортта магар а, силос а, барда а тайп-тайпара эргаш доакъар телаш дика кхоабадаь а, кIалхьара кхо дIадоаккхаш а ханнахьа хий молодеш а, кхыдола гIулакхаш деш а дика Iунал дудаь а, доахан денгара денга шура дукхагIа тел. Цу ферме болх беш я СССР-а Лакхехьарча Совета Къамий Совете депутаталла харжа аьнна оттаяь, ший балха нормаш тIехкхоачашъеш йола, сийдола доярка Гогиева Аьсет а. Дика балхаш деш а шоай нормаш кхоачашъеш а я дояркаш: Цороева Iайшет, Бокова Мовли, Ахмадова Басират, кхыбараш, ерригаш а 15 доярка.

Iаьсашка дика хьожаш, царна ханнахьа цIана шура а, тIоа тIера ийца шура а, жувр, муж хьувкхаш уж дика кхоабаш, Iаьсий цIана ладеш дика болх беш я Бокова Фадиман.

Деннеи бийсаннеи 12 сахьатал тIех болх беш, Грознера дийнахьа шозза Йоккхача Ачалкхе барда кхухаш дика болх беш ба шофераш: Чемхильгов Аббаси Гогиев Лабазани. Иштта дика болх бу магари, силоси, кхыдола доакъари ханнахьа фермашта тIакхохьаш болча возчикаша: Чопанов Муне, Чопанов Исраила, Шадыжев Хаджимурада.

Фермаца болх беш мелбола болхлой шоай декхараш ханнахьа, дика кхоачашдеш хилар бахьан долаш, ферман доахан а Iаьсий а дика тоаденна, унагIа цIана да.

Февраль бетта 16-ча дийнахьа болх бе йолаеннай отделенен тракторий готаш. Цар 600 гектарал совгIа лаьтта а аьхад, 300 гектар гаргга долча лаьттана макха а баькхаб, хIанзехьа а 50 гектар кен дIабе кийчлуш а ба. СССР-а а Нохч-ГIалгIай АССР-а а Лакхехьара Советаш харжара сийна социалистически яхь а лаьца дика болх беш ба цу отделенен трактористаш, прицепщикаш, доагам, хий кхухьараш, кхыбараш. Трактористаша Мальсагов Беслана 130 проц., Чаргизов Бийсолта 125 проц. кхоачашъю шоай нормаш. Нормаш тIехкхоачашъеш ба трактористаш: Аушев Осман, Беков Алихан, Молороев Назир, Аушев ТIахIир, прицепщикаш: Мальсагов Адам, Гогиев Муса, Чергизов Мухарбек, Гогиев Увайс, иштта кхыбараш а. Цаккха тракторашта доагам ца эшийташ из тIакхухьаш ва Кузиков Мухарбек, иштта дика хина кхоачамбеш хий кхухьаш ва Кузиков Нурадин. Дика тоаеннача машина бар санна тоабенна лел тракторни бригада болх.

Ерригача отделенен болх кхы а дикагIа леларгбар, цу отделенен балха лоархIамбеш оттаяь нормаш а ханнахьа дIалуш алапи а хилча. Уж шаккъа а доацаш да. Цу гIулакха бехке бараш «Ингушский» совхоза хьалхале лелаераш а, болхлой профсоюза керте латта нов. Гноев Йокъап а ба.

Агитатора кандидата биографи ювц

«Старогрознефта» мехкдаьттан управленен строительно-монтажни цеха майдане агитатора — коммуниста Тупицын Ивана гонахьа гулбенна багIа слесараш, монтажникаш, бетонщикаш, каменщикаш, цеха болхлой. Агитатора бе доалл Алмазов Iаддала Илеза биографи тIайола каьхат.

Агитатора йоах — шуга дIавовзийта воалл со 1958 шера 16-ча марта вай кхадж тоссаргбола НГIАССР-а Лакхехьарча Совете депутаталла вахийта оттаваь нохчгIалгIай тешаме воI Алмазов Илез.

— Нов. Алмазова биографи дикка безам тIабодаш я. Алмазов къеча дезалашка ваьв, цудухьа тамаш яц 1917 шера герз бе а делла гIалгIай отрядаца советски Iаьдал даккхар духьа латаш из хилар. 1925 шера денз Коммунистически партен член ва из, ший беррига къахьегама никъ мехкдаьттан промышленносте болх беш дIабихьаб цо, нахаца безаме волаш, дика организатор хиларца белгалваьннав нов. Алмазов, ССКП Нохч-ГIалгIай обкома бюрон членалла хержав из.

— Аз дег чура раьза а волаш кхадж тоссаргба иштта дика а сийрда а биографи йолча нов. Алмазовна — йоах электросварщика нов. Рожков Ермолайс. — Оаха а иштта кхадж тоссаргба, — йоах нн. Шевченкоси, Ерошеевси, агитаторга ладувгIаш хиннача кхыча болхлошеи.

АГИТАТОРИЙ УЧАСТКЕ

«Малгобекнефть» яхача мехкдаьттан промыслови управленен коллективо, СССР-еи НГIАССР-еи Лакхехьарча Советий хоржамашта кийчое, бахача наха юкъе агитацен болх бе бархI агитатор къоаставир. Агитатораштa дIачIоагIъяьча участкан баллотировать деш ба, НГIАССР-гара СССР-а Лакхехьарча Совета Къамий Совете депутаталла кандидат: Гогиева Iаддалмажита Аьсети Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла кандидат Плиев Iаддалий Султани.

Харжархошта, СССР-а Конституцен, Лакхехьарча Совета хоржамий хьакъехьарча положенен, ССКП ЦК-ас болхлошка, ахархошка, ерригача советски интеллигенцега даьча кхайкарала, кхыдолча темай хьакъехьа беседаш ю агитатораша, къаьстта белгалъяьннай агитатор нов. Литвинова.

И. АПУРИН.

Эггара хьалха кхадж тоссаш я

Февраль бетта 1958 шера Зелбухарова Яхе 18 шу даьннад. Цо укх шера, эггара хьалха кхадж тоссаргба, СССР-а а Нохч-ГIалгIай АССР-а а Лакхехьарча Советашка хоржамаш деча дийнахьа. Зелбухарова Яха ший даьца а наьнаца а 1957 шера июнь бетта Казахстанера вай республике цIаенай. Зелбухарова Яхас йоах: чIоагIа йоккха паргIате я хIанз советски нахага кхаьчар, болх бе а деша баха а цамогаш хилча дарба де а йиш я. Са даи нанеи шоаш цIабаьхкача денз шоай низ ца кхобеш болх беш ба вай республика чехкагIа юхаметтаоттаярна. Иштта вокхагIа волча шин веший йиш хилар деша баха хIанз царех цаI Серноводски юртбоахаман техникуме дешаш ва, шоллагIа вар Ленинградски театральни институте ва, паччахьалкхено дуачоа, тIадувхачоа новкъостал а деш. Иштта тхо цIадаьхка дукха ха ялалехьа тхона даха керда хьаяь дика квартира а елар. ХIанз цхьакха хIама ца эшаш дика даха хайшад тхо. Уж дерригa гIулакхаш вай езача Коммунистически партеси Советски правительствоси халкъашта юкъе нийса леладарах, укх шера 16 марта СССР-а а Нохч-ГIалгIай АССР-а а Лакхехьарча Советий депутаташ хоржача дийнахьа сай кхадж тасса йиш хилараха а аз доккха баркал оал Коммунистически партенеи Советски правительстванеи. 16 марта хоржамий участке эггара хьалха кхадж тасса гIоргья со. Иштта берригача кагийча харжархошка кхайкам бу аз, массане а цхьанне санна вай тешаме, дикагIа бола къонгаши мехкарийи хоржача дийнахьа кхадж тасса бахкар.

В. БОГАТЫРЕВ.

Харжархой шоаш депутаталла оттабаьча кандидаташца вIашагIкхийттачара

Ленински районерча ДОСААФ Авто-Мото клубе йиллача № 34 йолча агитпункте 4 марта 6 сахьат даьлча 400 гаргга харжархо гулвелар. Уж гулбеннабар СССР-а Лакхехьарча Совета Къамий Совете депутаталла вахийта кандидат волча «Красный молот» яхача завода слесарца нов. Иван Георгиевич Гусевца а иштта Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета депутаталла оттаваьча кандидатаца Грозненски машин-наькъа отделенен начальникаца нов. Иван Петрович Кичикаца а вIашагIкхета аьнна.

Къамаьл де дош делар Иван Георгиевич Гусева доверенни йолча нов. Мендела. Цо ший къамаьлаца бийцар нов. Гусева хьабена къахьегама никъ а 1941—1945 шерашка Сийлахь-боккха Даьхен тIом латтача хана цо майра тIом барах цунна медалаш ялар а. Советски эскарера демобилизаци яьчул тIехьагIа, 1946 шера Грозне а вена, «Красный молот» яхача заводе слесаралла а ваха хIара бетта 250—300 процент ший декхар кхоачаш а деш, завода дикагIа вола рационализатор а общественник а волаш из хьавоагиIлга харжархошта дIахойташ.

Къамаьл де дош лу Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета депутаталла оттаваьча кандидата И. П. Кичика доверенни йолча нов. Галаздрана. Цо ший къамаьлаца йийцар нов. Кичика биографи а Коммунистически партеси Советски правительствоси из миччахьа балха вахийтарах цо шийна тIабилла болх дика лелабар а, 1928 шера денз из ССКП член волаш хьавар а, миччахьа ше вале а наьха шийх бенна тешам боабергбоацаш новкъост из хилар а.

Харжархоша шоай къамаьлашца шоаш депутаталла оттабаьча кандидаташта шоаш раьза болга дIахайтар, цул тIехьагIа кандидаташкара шоай вахара эггара хьалха эшаш дола гIулакхаш дийхар. Къамаьлаш даьчарна юкъе бар харжархой н.н. Алихагина, Саркисянц, Темкин, Дяченко, Вовк, кхыбараш а. Шоаш къамаьлаш даь боалаш, берригача харжархошка кхайкарал дир цар 16 марта массане хоржамий участке а баьхка кхадж тассара.

Собрани йистейоалаш къамаьлаш дир нн. Иван Георгиевич Гусевси, Иван Петровича Кичикеи, цар доккха баркал аьлар берригача харжархошта шоаех уж тешаш хиларах. Иштта харжархоша шоашкара дийхар кхоачашдарна шоай низ кхоберг ца хиларах уж тешабир цар.

Собрани йистеяьнначул тIехьагIа доккха концерт хилар клубе.

В. БОГАТЫРЕВ.

* * *

4-ча марта сайрийна 4 сахьат даьлча Первомайски района культуран ЦIагIа вIашагIкхийтар района харжархойи 549-ча Сунженски хоржамий округе гIолла СССР-а Лакхехьарча Совета Къамий Совете депутаталла кандидат вола новкъост Борис Сергеевич Чадови.

Цу гIулакхо цIаьхка а хьахьекхар советски адамаш дукха езача шоай Коммунистически партена гонахьа айхха кхотаденна хилар.

Новкъоста Чадова Б. С. биографи ювцаш а, Даьхен тIем тIа белгалваларца цунна енна наградаш ювцаш а къамаьлаш дир доверенни болча нн. Олейниковси Гончаровси. Харжархой шийх бенна тешам нов. Чадовс боабергбоацилгах теш тхо, аьлар цар.

Иштта къамаьлаш дир Лесоучасткан харжархой цIерах нов. Дзейтов Юнуса, района кагирхой цIерах ВЛКСМ Райкома инструктора нов. Мякиев Османа, «9-ча Мая» цIерагIча промыслово-кооперативни артела харжархой цIерах нов. Салбиевс, иштта кхыбараша.

Къамаьлаш даьраша аьлар вIашагIкхийттарашка, 16-ча марта цхьа барт болаш хоржамий урнаш тIа а баьхка района берригача харжархоша шоай кандидаташта кхадж тоссаргхилар.

Харжархоша районерча къахьегамхошта эшаш дола вахара гIулакхаш тIадехкар шоай кандидата.

Юххера къамаьл даьча нов. Чадовс аьлар: дешашца дувцалургдоацаш чIоагIа баркал оал аз сайх иштта тешам а хеташ Лакхехьарча Совета депутаталла кандидат се оттаваьча харжархошта. Сай мел бола низи хьакъали ца кходеш бакъбергба аз сайх шун бенна тешам.

Къамаьлаш даьнначул тIехьагIа вIашагIкхийттараштa школан дешархойи культуран ЦIен коллективеи низашца художественни самодеятельноста концерт а оттадир, кино-картина а хьекхар.

З. ДАУРБЕКОВ.

* * *

Укх деношка, Грозненски района шурий совхоза клубе, совхоза болхлойи № 4 йолча юртбоахаман механизацен школера дешархойи № 5 йолча интерната-школан болхлойи НГIАССР Лакхехьарча Совете депутаталла оттаяьча кандидатаца нов. Самарцева Александра Петровнаца вIашагIкхийтар.

Цига хиннача харжархоша, н.н. Селивановс, Череватнаяс, Хасаевс, Маскаленкос, Инякина, кхыбараша, къамьалаш дир А. П. Самарцева хьакъехьа а шоай балха декхарех лаьца а. Шоай наказ а делар вIашагIкхетача хиннараша А. Самарцевага.

НГIАССР-а Лакхехьарча Совете депутаталла кандидат оттаяьча нов. Самарцева Александра Петровнас шийх тешаш хилара чIоагIа баркал аьлар харжархошта.

ВАСИЛЬЕВ,
ССКП Грозненски РК
орготдела заведующи.

Бригадир Салман Мусхаджиев

«Джалка» яхача совхоза 5-ча отделенен болхлойи специалистийи собране хьа мел хозар, НГIАССР Лакхехьарча Совете депутаталла кандидат мала хоржагва, яха къамаьл дар. Собране гулбеннараштa дика ховра депутаталла хоржаш вола кандидат массане а цун сийдеш дика хила везилга.

Собране къамаьл даьча цхьанне аьлар — кхоалагIча бригада бригадир нов. Мусхаджиев Салманах Лакхехьарча Совете викал вича — бакъахьа хет сона аьнна.

Мусхаджиев Салман дика вовз совхозе дика болх барца, бригада дика доал дарца, наха сийдеш хиларца.

Хьалха Курчалой районерча «Советски Эскара 20 шу» яхача колхозе учетчика болх баьб Мусхаджиевс. 1944 шера денз 1957 шерага кхаччалца Киргизе Фрунзен областерча Калинина цIерагIча колхозе учетчика болх баьб цо.

Соахка ше цIакхаьчача хана денз «Джалка» яхача совхоза 5-ча отделенен 3-ча бригада бригадир ва из. Укх шера ялат дика хьувкъийтар духьа ший бригадан болх дика вIашагIбеллаб Мусхаджиевс. Дисциплина дика хилара, болх дикагIа бара совхозе хьалха латт цун бригада.

Зехьа ха йовргйоацаш, болхлой дикагIа болх берг болча тайпара дIанийсбара говзал дика хов бригадира. Каст-каста гу Мусхаджиев ший бригадан коллективаца тайп-тайпарча темай хьакъехьа беседаш еш.

№ 111 йолча Новожизненски хоржамий округера НГIАССР-а Лакхехьарча Совете депутаталла кандидат Мусхаджиев Салман хоржаш тхой цIенча дегаш тIара кхадж тоссаргба оаха, йоах харжархоша.

БЕРГЕР.

ЗАГС-а болх лертIа баккха

Ховш да ЗАГС-а органаш боккха болх кхоачашбеш хилар. Граждански лоаттама регистраци еш акташ увттаяро йиш хулийт, бахача наьха нийса учет е, уж бебара а кIезигбалара а лоархIам бе.

Баха нах мелб харца паччахьалкхен йиш я наха дукхагIа эша товараш хьаду промышленность дегIайоалае. Дешара моттига а дешарна эшача хIамай а промышленностена а юртбоахама а эша кадраш кийчъярна а план оттае.

Цудухьа да наьха лоархIам нийса лоаттабар, хIара бер дара а саг валара а лоархIам бар чIоагIа паччахьалкхен лоархIам болаш дола гIулакх.

Граждански лоаттама регистраци елга тIадилла да моттигерча юртий советаштa. Городий, районий, юртий, поселкай къахьегамхой депутатий советий председателий декхар да, хIара дийнахьа ЗАГС-а балха хьалхале лелае а цунна контроль лелае а, цар балха новкъостал де.

Из иштта дале а дукхача бакъдараша хьахьокх цу балха е йоагIа терко ца еш хилар, цунца граждански лоаттама регистраци елга оттаяь бокъонаш кхоачаш ца яр хул, дIаязбара ханаш телхаеш, бер дар а саг валар а дIаяз ца деш моттигаш я.

Къаьстта во да граждански лоаттама гIулакх Урус-Мартановски, Первомайски, Веденски районашка. Урус-Мартановски района Калиновка яхача юрта (председатель нов. Федотова) Iодаьча берий, байнача а, саг йоалаяь, маьре яха а гIулакхаш 50 процентал кIезигагIа лоархIам баьб.

Республикан дукхача районашка ЗАГС-ий райбюрошта хила еза торонаш Iалашъяьяц. Граждански лоаттама регистраци яра акташ увттаелга, цу гIулакха эшшача бесса тоадаьча цIеношка леладац. ВIалла а культурни гIулакхаш леладе йиш йоацаш во кийчо йолаш я Первомайски, Ножай-Юртовски, Саясановски, Веденски районий ЗАГС-аш. Первомайски района райсовета председатело нов. Шадиевс ЗАГС-а райбюрон болх тоабара меттел, цига заведующи йола нов. Зорина машинистка а яь, райисполкома матириалашта кепа етташ йоагIаю бIарчча деношка. Цунах ший керттера болх вIалла а беш яц из.

Ножай-Юртовски къахьегамхой депутатий райсовета председатель нов. Гойтемиров ЗАГС-а доаго хIама дала ца тугаш хиннав, ЗАГС ше къаьста организаци а я, цох райисполком декхарийла а яц, из коммунальни гIулакхашца Iалашъе яхаш.

Веденски райисполкома председатело нов. Кебиевс ЗАГС-а бюрон заведующелла хьайийцав из болх кхоачашбе могаргдоаца, дешарах кхеташ воаца саг.

Цу дерригача бакъдараша хьахьокх республикан цхьайолча районий хьалхле лелаераша, граждански лоаттама лоархIам бара гIулакха лоархIам ца беш, ЗАГС-ий болх лертIа лелабарна хилийта еза торонаш ца хулийташ, нах культурни хьисапера Iалашбе йиш ца хулийташ болх лелабеш хилар.

Советски законодательствос, иштта цхьан даькъе 1945 шера 15 апреле РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Указаца духхьал цхьа юридически бакъахьара законаца лоархIаш да, граждански лоаттама акташца дIаязбаь хиларца бокъо йолаш хул мар-сесаг, бераш а законах яхаш. ХIаьта а нохчаштеи гIалгIаштеи юкъе цхьадола саг йоалаяр дIаяздеш дац ЗАГС-е, цудухьа саг йитача берашта доагIа ахча даккха йиш хилац, хIаьта Урус-Мартановски, Курчалоевски, Советски районаш санна йолча моттигашка дукха истий кхувлар да, из духьала да советски дезалий бокъонна.

Граждански лоаттама регистраци яра акташ увттаяр хоадамболлаш дика тоадарна, бераш дарна, нах бовра 100 процент учет лелаяр Iалашдеш, дезала гIулакх чIоагIдарна а дукха истий кхувлар ца хилийтарна а хIара дийнахь кхетама болх лелабе беза шерра.а наха юкъе граждански лоаттама акташ увттаяра гIулакх пайдане хилар а цун лоархIам а бувцаш. Хоамболлаш къовсам лелабе беза бер дича а саг велча а ший ханнахьа из дIаяздар Iалашдарна, дIаязде ца тугаш барашца къовсам лелабеш болх бе беза.

Городе а юрта а къахьегамхой декхар да граждански лоаттама акташ увттаяра бокъонаш нийса лелаяр.

В. МАГОМЕРЗОЕВ,
НГIАССР оргкомитета
ЗАГС-шта воккхагIа вола
инспектор.

АГИТАТОРА БЛОКНОТА АРГIАН НОМЕР

Кепа теха арадаьннад, ССКП Нохч-ГIалгIай обкома пропаганданн агитацени отдела пхелагIа номер йола агитатора блокнот.

«Дерригаш хоржамашка гIо» яхаш я хьалхара статья.

«Беседашта йола материалаш» яхача рубрика кIал кепа теха я сийлен коталоний цифраш», цу тIа дувц дIадаха хоржамаш хинначул тIехьарча диъ шера мехка а Нохч-ГIалгIай АССР-е а хиннача доккхийча хувцамех. Цига я ССКП обкома юртбоахаман отдела заведующе заместитела К. Савельевай «тIехдика чакхдаха бIаьстан кхашкара балхаш» яха статья.

«Нохч-ГIалгIай республикан» карта тIа яхача разделе кепа теха я «Республикан столица — Грозни» яха А. Вайсмана корреспонденци.

«Агитацен опытах» яхача рубрикан кIал Грозненски района «1-ча Мая» цIерагIча колхозерча агитатора Е. В. Шагаева «ДоаггIаш дола жоп лургда вай партен ТIехьахама» яха беседа я.

Дунен халкъашта юкъера гIулакхаш дувцаш я И. Пенченкон «Капитала мехкашкара забастовкай болам» яха статья.

Агитатора новкъостала агитационни балха хроника еннай 1958 шера март бетта беседаш ярна эша литература белгал а доаккхаш.

ПОВАЛЯЕВ.

Редактор **М. ЛЬЯНОВ.**

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 23, телефоны редактора 2-07-01, отдел партийной жизни 2-41-23, отдел экономики 2-25-72, корректорской — 2-30-91.

СФ00720 Типография им 11 августа 1918 года, проспект Революции 30/3. Зак. 1383